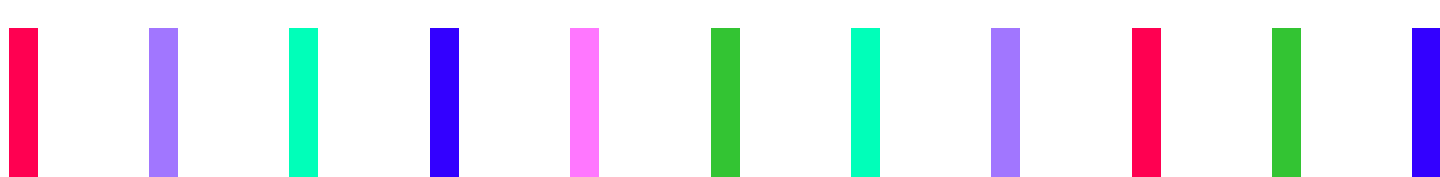

Gezamenlijke Leeragenda

Kwaliteit en Blijvend Leren
in de jeugdhulp

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Voorwoord

Elke dag leren jongeren, ouders, professionals, beleidsmakers, bestuurders, onderzoekers en opleiders in de jeugdhulp. Ze leren van wat jongeren en ouders meegeven, van collegiale reflecties, van nieuwe initiatieven, van fouten, en van beleid dat soms anders uitpakt dan bedoeld was. We zien dat mensen in de jeugdhulp zich met hart en ziel inzetten. Maar we horen ook hoe kinderen, jongeren en ouders klem zitten en schade ervaren door hulp die nu of eerder wel of niet is geboden. Dat doet pijn én geeft hoop: het kan beter en we zien aanwijzingen hoe.

'De leeragenda is geen kader van bovenaf, maar een weerspiegeling van wat er leeft in het werkveld.'

Ondanks ieders inzet weten we dat leren, en het geleerde in praktijk brengen, niet vanzelf gaat. Werken aan een cultuur van blijvend leren en verbeteren met alle partners in de jeugdhulp staat daarom centraal in de missie van KBL. Deze leeragenda is daarbij een belangrijk hulpmiddel: ze brengt meer focus en richting in het gezamenlijke leren. De leeragenda is geen kader van bovenaf, maar een weerspiegeling van wat er leeft in het veld. In talloze gesprekken, documenten en sessies zijn de grootste opgaven en ook oplossingsrichtingen benoemd – om te leren van wat nog niet lukt en daarop te verbeteren.

Opvallend genoeg was er in onze gesprekken en sessies nauwelijks discussie over dát dit de juiste thema's zijn en wát ons te doen staat. De thema's werden herkend en aangescherpt, niet betwist. Wel riep het gesprek over onderliggende onderwerpen vragen en soms ook emoties op: wat is jeugdhulp wel en wat niet? Wat verstaan we eigenlijk onder kwaliteit? En wie is de eigenaar van die kwaliteit? Welke waarde hechten we aan evidence – vanuit wetenschap, praktijk of ervaring? Deze vragen laten de meerstemmigheid van de jeugdhulpsector zien.

Bij het schrijven van dit document hebben we daarom gezocht naar wat we wel en niet opnemen. Naar de balans tussen het verlangen naar volledigheid en de noodzaak van focus. Tussen verzoeken om minder en verzoeken om meer. En tussen botsende overtuigingen. Maar juist in dat schuren ontstond richting die ook recht doet aan de blijvende meerstemmigheid. Niet vanuit een doorgeslagen poldermodel, maar vanuit erkenning en waardering voor de breedte van wat de jeugdhulpsector is. We willen met elkaar jeugdhulp die helpt. Die niet overneemt, maar aanvult. Die niet schaadt, maar versterkt. Die niet stilstaat, maar leert.

Deze agenda is geen eindpunt, maar een vervolg en een stap vooruit. Een uitnodiging om verder te bouwen, samen de schouders eronder te zetten en vol te houden. We hopen dat jij meedoet. Wat roept dit bij jou op? Waar wil jij mee aan de slag? Laten we samen blijven leren.

Karlijn Stals & Onno de Zwart,
november 2025

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Gedeelde ambitie

Kinderen en jongeren verdienen het om op te groeien in een omgeving die hen steunt, zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot veerkrachtige volwassenen. Tot mensen die zelf hun leven positief vormgeven, met tegenslag kunnen omgaan en weten waar ze hulp kunnen vinden. Daarom werken we aan jeugdhulp die steeds beter wordt. Niet perfect, wél lerend. Hulp die meebeweegt met het leven. Zo draagt jeugdhulp bij aan een samenleving waarin ieder kind de kans krijgt om te groeien en zich te ontwikkelen.

KBL werkt vanuit de volgende kernwaarden:

Toekomstgericht

Onze focus ligt op de toekomst van de jeugd. We zijn toegewijd aan duurzame verbeteringen in de jeugdhulp, gericht op het maken van echt verschil. We staan open voor nieuwe benaderingen en blijven groeien door voortdurend te leren.

Moedig

We staan voor actie. Door initiatief te nemen en concrete stappen te zetten, bereiken we onze doelen. Ook al zijn gesprekken oncomfortabel of acties uitdagend. We zijn altijd in beweging en gaan door, ook als het lastig is.

Verbindend

We streven naar een jeugdhulp die gekenmerkt wordt door empathie, reflectie en verbinding. Organisaties werken elk op hun eigen manier. Wij brengen deze verschillende manieren van werken en zienswijzen samen. Het resultaat: inclusiviteit en dynamiek.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Samenvatting

Samen leren voor betere jeugdhulp

Kinderen, jongeren en ouders verdienen hulp die hen echt verder helpt. Hulp die aansluit bij hun leven, hun omgeving en hun behoeften. De jeugdhulp is volop in beweging, maar de kwaliteit is nog niet overal op orde. Daarom is samen en structureel leren nodig. Niet als extra taak, maar als kern van het werk.

De Leeragenda nodigt iedereen in en rond de jeugdhulp uit om samen te leren, te verbeteren en te vernieuwen. Ze geeft richting, zonder alles vooraf te bepalen. De agenda is leidend voor de komende jaren en wordt gedragen door jongeren- en cliëntenorganisaties, beroepsverenigingen, aanbieders van wijkteams en specialistische jeugdhulp, gemeenten, het Rijk en kennisinstellingen.

Wat verstaan we onder leren?

Leren is een gezamenlijke, praktijkgerichte en cyclische activiteit. De Leeragenda hanteert een eenvoudige maar krachtige leercyclus met vier stappen:

1. Verbinding aangaan – samen bepalen wat de opgave is.
2. Samen beslissen – doelen vaststellen en een aanpak kiezen.
3. Doen wat werkt – kennis toepassen en stoppen met wat niet werkt.
4. Samen reflecteren – resultaten evalueren en bijstellen.

Leren gebeurt op verschillende niveaus. In het contact tussen jongere, gezin en professional. In teams die samen reflecteren op hun werk. Binnen en tussen organisaties die kennis delen en verbeteren wat beter kan. In onderzoek dat samenwerkt met de praktijk. En in beleid, bestuur en financiering.

Vijf focusthema's om op in te zetten

In de Leeragenda benoemen we vijf focusthema's, die we in dialoog met het werkveld hebben gekozen:

1. **Jeugdhulp die werkt:**
  - Stoppen met hulp die niet werkt.
  - Samen leren wat wél werkt, voor wie en in welke situatie.
  - Mensgericht en evidence-based werken als complementaire benaderingen.
2. **Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling:**
  - Gelijkwaardige samenwerking als uitgangspunt.
  - Ervaringskennis telt als volwaardig perspectief.
  - Reflectie en samen leren zijn vanzelfsprekend in de praktijk.
3. **De sociale basis:**
  - Jeugdhulp is bondgenoot van gemeenschappen.
  - Versterken informele steun en de pedagogische basis.
  - Aansluiten bij de leefwereld van gezinnen en versterken van hun veerkracht.
4. **Kwaliteit en leren in lokale teams:**
  - Lokale teams zijn de motor van transformatie.
  - Ze krijgen ruimte voor reflectie, collectief leren en agenderen.
  - Sterkere samenwerking over domeinen heen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp:

- | Thuis opgroeien is de norm.
- | Waar verblijf nodig is, is er kleinschalige en aandachtsvolle hulp.
- | Ambulante alternatieven en gedeelde besluitvorming versterken.

Leerlijnen als motor van verandering

De Leeragenda bouwt nadrukkelijk voort op wat er al is. In plaats van steeds opnieuw te beginnen, versterken we bestaande netwerken, bewegingen en initiatieven. Zo benutten we de energie, kennis en ervaring die al in het veld aanwezig zijn – en zorgen we dat leren duurzaam wordt verankerd.

De Leeragenda vertaalt de vijf focusthema's in meerjarige leerlijnen: gezamenlijke trajecten waarin leren, reflecteren, onderzoeken en implementeren centraal staan. We starten samen met partners met de volgende leerlijnen:

- | Versterken van de grondhouding
- | Implementatiekracht in organisaties vergroten
- | Verklarend analyseren
- | Informele steun
- | StroomOpwaarts leren
- | Lerende beweging pleegzorg

Elke leerlijn verbindt praktijk, beleid, onderzoek en ervaringskennis. Ze worden in co-creatie uitgewerkt en uitgevoerd, met bestuurlijk draagvlak en uitvoeringskracht.

In 2026 werken we verder aan de ontwikkeling van de volgende leerlijnen: Samen leren in de lokale praktijk, Kwaliteit en leren in en tussen regio's en landsdelen, Kwaliteit van ambulante hulpverlening versterken, Netwerken voor specialistische jeugdhulp, Overgang naar volwassenheid, Veiligheid, Data en monitoring, en Technologie en AI.

Uitnodiging om mee te doen

Deze Leeragenda is geen document om te lezen en op te bergen, maar een uitnodiging om mee te doen. Misschien werk je al aan één van deze opgaven, of herken je wat hier beschreven staat.

Bespreek je ideeën met collega's of samenwerkingspartners, of deel ze met KBL.

Samen leren betekent samen verantwoordelijkheid nemen – voor betere hulp, voor blijvende kwaliteit, voor kinderen, jongeren en gezinnen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

- 1.1. Gezamenlijke agenda
- 1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen
- 1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp
- 1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Introductie op de Leeragenda

Een jongere en haar moeder vragen hulp. Hoe kunnen zij erop vertrouwen dat die hulp van goede kwaliteit is?

Een jeugdhulpprofessional vraagt aan collega's advies over een aanpak en reflecteert op hoe de samenwerking met de jongere beter kan. Hoe kan zij zich steeds verder ontwikkelen?

Een jeugdhulporganisatie twijfelt over de effectiviteit van een aanpak. Bestaat er een beter alternatief? En hoe stoppen ze met de aanpak die niet werkt?

Gemeenten en het Rijk willen prioriteit geven aan hulp die aansluit bij de behoefte van de jongere, ouders en andere verzorgers, en die de beste kwaliteit biedt. Maar hoe krijgen zij daar zicht op?

Onderzoekers, ontwerpers en adviseurs werken aan projecten, adviezen en rapporten. Hoe zorgen zij dat die bijdragen aan kwaliteit in de praktijk?

1.1. Gezamenlijke agenda

Leren doe je samen

Elke dag zetten duizenden mensen in de jeugdhulp zich in voor kinderen, jongeren, ouders en opvoeders. Steeds met de bedoeling om de hulp te bieden die past bij hun situatie en leefwereld. De sector startte afgelopen jaren veel initiatieven om de kwaliteit van jeugdhulp te verbeteren. We willen ontwikkelen, kwaliteit leveren en leren wat werkt en waarom. Hierbij ontstaan nieuwe vormen van ondersteuning, bouwen we achterhaalde werkwijzen af en krijgt samenwerking met kind of jongere, ouders, opvoeders en professionals meer aandacht. Ook denken we na over hoe hulp goed aansluit en houdbaar is.

Ondanks de inzet van velen, werkt de jeugdhulp nog niet goed genoeg. Rapporten en onderzoeken waarschuwen daarvoor, en persoonlijke ervaringen onderschrijven dat. Het risico is dat er moedeloosheid ontstaat: 'Er is al zoveel geprobeerd, het heeft toch geen zin.' Dat mogen we niet laten gebeuren. Jongeren, ouders, vrijwilligers, professionals hebben er recht op dat de jeugdhulp zich voortdurend inzet voor leren en kwaliteitsverbetering.

Structureel werken aan kwaliteit en leren is noodzakelijk. Niet vanuit de verwachting dat morgen alle problemen opgelost zijn, maar vanuit het besef dat verbetering een continu proces is. Dat proces is soms lastig, vraagt doorzettingsvermogen en betekent ook dat we oude concepten moeten loslaten, of heilige huisjes afbreken. Leren doe je samen – ook als je het niet met elkaar eens bent.

De verbetering van de jeugdhulp is een belangrijk onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd (2023–2028). Daarbij is het belangrijk dat de kosten beheersbaar blijven. In dit spanningsveld vraagt een lerende cultuur om focus, gezamenlijke kracht en moedig koers houden. Het veld moet zelf de inhoudelijke accenten voor blijvend leren bepalen – ook na afloop van de Hervormingsagenda.

Netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren

Jongeren- en cliëntenorganisaties, beroepsorganisaties, branchepartijen, gemeenten en het Rijk vormen samen de vijfhoekpartners van de Hervormingsagenda Jeugd. Met kennisinstellingen

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

- 1.1. Gezamenlijke agenda
- 1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen
- 1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp
- 1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

bundelen zij hun krachten in het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren (KBL). Het gezamenlijk doel: samen werken aan betere jeugdhulp. Het netwerk bouwt voort op bestaande initiatieven en bewegingen, verbindt mensen en organisaties, en maakt leren, ontwikkelen en implementeren mogelijk door (financiële) ondersteuning beschikbaar te stellen. Ook faciliteert KBL de totstandkoming en uitvoering van deze Leeragenda.

In het afgelopen jaar haalde KBL in gesprekken en werksessies met het veld op wat er speelt. Wat leeft er in de praktijk? Welke dilemma's zijn er? Wat gaat al goed?

'De leeragenda helpt alle betrokkenen in de jeugdhulp om duidelijk te maken waar we samen aan werken. Het is geen allesomvattend masterplan, maar een kompas dat richting geeft.'

Dat leverde geen eenduidig beeld op, maar gaf wel richting aan het gezamenlijk leren. In co-creatie zijn keuzes gemaakt en onderwerpen samengevoegd. In dialoog met het werkveld zijn vijf focusthema's gekozen:

- Jeugdhulp die werkt
- Samenwerken met gezin en betrokkenen
- Sociale basis
- Kwaliteit en leren in lokale teams
- Lerend werken aan de transformatie van residentiële hulp

Hierdoor ontstaat ruimte om te leren en blijvend bij te dragen aan kwaliteit op de meest belangrijke thema's van nu. Deze Leeragenda geeft richting aan het gezamenlijke leren en sluit aan bij de wens van het veld om de komende jaren gericht te ontwikkelen.

Leeragenda

De Leeragenda helpt alle betrokkenen in de jeugdhulp om duidelijk te maken waar we samen aan werken. Ze maakt helder waar we de komende jaren gezamenlijk op willen inzetten. Het is geen allesomvattend masterplan, maar een kompas dat richting geeft. Geen dichtgetimmerd document, maar een kader dat ruimte biedt om in te spelen op wat nodig is. Een Leeragenda om impact te realiseren. De partners van de Hervormingsagenda Jeugd verbinden zich samen aan de Leeragenda, ook als hun bijdrage op specifieke onderdelen bescheidener is. Deze Leeragenda is vooral een uitnodiging aan alle betrokkenen om mee te doen. Alleen door samen te leren en voortdurend te verbeteren, bereiken we blijvende kwaliteit voor kinderen, jongeren en gezinnen.

1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen

De jeugdhulp is een breed en divers veld: lokale wijkteams, jeugd- en opvoedhulp, gehandicaptenzorg, jeugd-ggz en gesloten jeugdzorg. Sommige praktijken richten zich uitsluitend op jeugdhulp, andere kijken ook breder naar meerdere groepen en thema's. Elke deelsector kent een eigen geschiedenis, organisatievorm en visie op kwaliteit. Daarbij werken uiteenlopende beroepsgroepen, elk met hun eigen opleiding en expertise.

Deze verscheidenheid is waardevol en biedt kansen om van elkaar te leren. In de praktijk bestaan verschillende benaderingen naast elkaar. Zo werken sommige teams vooral vanuit de leefwereld van gezinnen en buurten, andere baseren zich op ervaring met interventies en diagnostiek. Waar de één vooral contextueel kijkt, legt de ander

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

1.1. Gezamenlijke agenda

1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen

1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp

1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

'De jeugdhulp is een breed en divers veld: lokale wijkteams, jeugd- en opvoedhulp, gehandicaptenzorg, jeugd-ggz en gesloten jeugdzorg. Elke deelsector kent een eigen geschiedenis, organisatievorm en visie op kwaliteit.'

de nadruk op individuele behandeling. Verschillende uitgangspunten zoals 'leder kind veilig' en 'Zo thuis mogelijk' leiden in de praktijk soms tot dilemma's.

De verschillen zijn geen tegenstelling, maar deze meerstemmigheid is een uitnodiging om in gesprek te gaan en gezamenlijk te ontwikkelen. KBL ziet dus juist kansen in die verschillen. Verandering ontstaat waar perspectieven elkaar raken. De Leeragenda versterkt dit proces door gezamenlijke ambities en leerdoelen te formuleren en sectoren met elkaar te verbinden. Zo leren vrijwilligers, professionals, organisaties en overheden van elkaar en mét kinderen, jongeren en hun ouders of verzorgers.

Kennisontwikkeling in de jeugdhulp is nog relatief jong. Pas sinds twintig jaar wordt er systematisch onderzoek gedaan. Van veel vormen van hulp weten we nog niet of en voor wie ze werken, en in welke context. Tegelijkertijd benut de praktijk de bestaande kennis nog te weinig. Daar ligt een uitdaging én kans.

Deze Leeragenda is daarom ook een agenda voor onderzoek, innovatie en implementatie. Bedoeld om te leren wat werkt en dat toe te passen, te stoppen met wat niet werkt en onbekende gebieden verder te verkennen. Altijd samen met jongeren en gezinnen, professionals, beleidsmakers, bestuurders en onderzoekers.

De jeugdhulp mag zelfbewuster én bescheidener zijn. Hulp is geen kant-en-klare en gegarandeerde oplossing, maar kan wel bijdragen aan het herstel van de regie over het eigen leven.

Daarbij hoort het besef dat hulp soms levenslang en levensbreed nodig is, en dat iedereen in een bepaalde fase van het leven steun kan gebruiken.

Veel opvoed- en opgroei problemen hebben hun oorsprong buiten de jeugdhulp. Denk aan armoede, beperkte sociale steun of andere maatschappelijke omstandigheden. Gemeenten herkennen dit steeds meer en verkennen daarom ook interventies in andere domeinen. De Leeragenda sluit hierop aan en stimuleert samenwerking over domeinen heen, bijvoorbeeld met kinderopvang, onderwijs, preventie en de sociale basis. Soms kun je juist daar effectievere, meer collectieve en normaliserende aanpakken vinden.

1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp

Met deze Leeragenda bouwt KBL voort op de tradities en lessen binnen het jeugdveld. Er gebeurt al veel op het gebied van kwaliteit, maar vaak versnipperd en kortdurend. Activiteiten sluiten onvoldoende op elkaar aan, missen continuïteit of uithoudingsvermogen om blijvend verschil te maken. De opbrengsten van projecten en programma's bereiken de brede praktijk nog te weinig. Het verankeren van resultaten in de dagelijkse zorg en ondersteuning is een geleidelijk proces.

KBL neemt de verantwoordelijkheid van partijen niet over en begint ook niet opnieuw. Jongerenorganisaties, cliëntorganisaties, zorgaanbieders, overheden,

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

- 1.1. Gezamenlijke agenda
- 1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen
- 1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp
- 1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

beroepsorganisaties en kennisinstituten beschikken samen al over veel kennis. De ambitie van de Leeragenda is die kennis beter te benutten en gezamenlijk onderzoekend leren te verankeren in de praktijk. Dat betekent: kennis toepassen in de dagelijkse hulpverlening én verbinden met opleidingen, beleid, inkoop en organisatie. Juist dat blijkt lastig, en daarom wil KBL bijdragen aan een cultuur van blijvend leren. Dat vraagt om inzet vanuit alle perspectieven: van kinderen, jongeren, ouders en opvoeders, vrijwilligers, professionals en onderzoekers. Op alle niveaus, tussen de verschillende deelsectoren en over de domeinen heen. Alleen zo dragen we bij aan jeugdhulp die echt helpt.

In hoofdstuk 2 schetsen we onze visie op leren. Hoofdstuk 3 beschrijft het perspectief voor de komende vijf jaar. Tegelijk kijken we verder vooruit: naar jeugdhulp over tien tot twintig jaar. Jeugdhulp die:

- | aansluit bij wat jongeren, ouders en professionals nodig hebben
- | stevig geworteld is in de leefwereld van kinderen, jongeren en gezinnen
- | aanvullend is op een sterke sociale en pedagogische basis
- | vanzelfsprekend samenwerkt met andere domeinen
- | steeds meer is onderbouwd met kennis en ervaring
- | alternatieven geeft voor schadelijke jeugdhulp
- | wendbaar is en snel kan leren van nieuwe inzichten

In hoofdstuk 4 lichten we de leerlijnen verder toe en leggen we de verbinding tussen de Leeragenda en opleidingen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

1.1. Gezamenlijke agenda

1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen

1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp

1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

Deze Leeragenda is ontwikkeld in co-creatie met vele betrokkenen. Misschien heb je zelf bijgedragen of herken je ontwikkelingen die hier beschreven worden.

We hopen dat de Leeragenda herkenning oproept en uitnodigt om mee te doen. Bij elk hoofdstuk vind je een aantal vragen die helpen bij het reflecteren en het gesprek aan te gaan. Voor het eerste hoofdstuk zijn dat:

- | Herken je de geschetste context in dit hoofdstuk? Hoe merk je die in jouw dagelijks leven of werk?
- | Herken je in dit hoofdstuk de bedoeling van de Leeragenda Kwaliteit en Blijvend Leren in de jeugdhulp?

Het tweede hoofdstuk gaat over de visie op leren. Daarna volgen de vijf focus-thema's. Bij beide nodigen we je uit om actief mee te doen. Houd deze vragen daarbij in gedachten:

- | Op welk onderdeel voel jij je uitgenodigd?
- | Wat is interessant voor jou?
- | Wat kun je zelf bijdragen?
- | Wat heb je nodig – en van wie – om mee te kunnen leren?

Wil je je reflectie delen? Bespreek het met een collega of samenwerkingspartner. Of deel het met KBL via info@kbl.nl of [LinkedIn](#).

| Kwaliteitsstandaarden en Leeragenda

KBL werkt aan blijvende verbetering van de jeugdhulp. Dat doen we op twee manieren: via kwaliteitsstandaarden en via de Leeragenda. Beide versterken elkaar, maar hebben een andere rol.

- | Kwaliteitsstandaarden beschrijven wat we verstaan onder goede jeugdhulp. Het zijn landelijke normen, gebaseerd op wetenschap, praktijkervaring en ervaringskennis. Deze richtlijnen, kaders of veldnormen geven richting aan professioneel handelen, bieden houvast bij besluitvorming en verantwoording, en dragen bij aan stabiliteit en voorspelbaarheid.
- | De Leeragenda richt zich juist op thema's en vragen waar nog geen duidelijke antwoorden of standaarden voor zijn, of waar ontwikkeling nodig is. Het gaat om gebieden waar kennis ontbreekt, ervaringen

uiteenlopen of vernieuwing nodig is. Of waar kennis wel beschikbaar is, maar nog niet breed wordt toegepast. De Leeragenda nodigt uit om te reflecteren, uit te proberen en kennis te delen. En verandert mee met nieuwe inzichten en ervaringen.

Door de wisselwerking versterken standaarden en de Leeragenda elkaar. Wat we leren, kan leiden tot nieuwe of aangepaste standaarden. Andersom kunnen standaarden vragen oproepen die aanleiding geven voor gezamenlijk leren. Zo ontstaat een cyclus van voortdurende verbetering.

Voor leren is ruimte nodig. Kwaliteitsstandaarden gaan vaak gepaard met toetsing en verantwoording, maar leren vraagt om vrijheid. Om fouten te mogen maken en nieuwe wegen te verkennen. Door standaarden en leren duidelijk van elkaar te scheiden, zorgen we dat leerprocessen niet te veel worden ingekaderd.

- Voorwoord
- Samenvatting
- 1. Introductie op de Leeragenda
  - 1.1. Gezamenlijke agenda
  - 1.2. Jeugdhulp: sector met uitdagingen én kansen
  - 1.3. Blijvend leren in de jeugdhulp
  - 1.4. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback
- 2. Visie op leren
- 3. Meerjarige focusthema's
- 4. Al doende leren
- Bijlage: literatuur en bronnen

Het netwerk speelt hierin een centrale rol. Professionals, teams en organisaties ontwikkelen en gebruiken de standaarden én geven met partners de Leeragenda vorm door samen te leren en te reflecteren. Samen vormen zij de sector die werkt aan kwaliteit en voortdurend leren. Zo ontstaat gedeeld eigenaarschap: kwaliteit is geen voorschrift van bovenaf, maar iets dat we samen ontwikkelen en onderhouden. Het netwerk is daarmee zowel drager van standaarden als motor van vernieuwing.

Kortom: kwaliteitsstandaarden en de Leeragenda vullen elkaar aan. Ze hebben elk hun eigen functie. Door hun samenhang te erkennen, vergroten we het vermogen van organisaties en netwerken om te leren, te verbeteren en te vernieuwen.

Voorbeeld gezinshuizorg
Samen met gezinshuisouders, jongeren, aanbieders, gemeenten en het Rijk is een kwaliteitskader gezinshuizen ontwikkeld. Dit kader beschrijft wat goede gezinshuizorg inhoudt en welke normen daarbij horen. De Leeragenda sluit hierop aan: door praktijkervaringen en onderzoek te benutten, leren we verder hoe gezinshuizorg kinderen en jongeren het beste kan ondersteunen.

Voorbeeld verklarend analyseren
Verklarend analyseren helpt professionals om samen met gezinnen en collega's de situatie van een jongere systematisch in kaart te brengen. De methode kijkt niet alleen naar symptomen, maar ook naar oorzaken en samenhang. Inmiddels is deze aanpak opgenomen in kwaliteitsstandaarden. Tegelijk vraagt de praktijk nog om tijd en ruimte om deze aanpak echt eigen te maken.

Tabel: drie pijlers van Kwaliteit en Blijvend Leren

Netwerk	Een stevig netwerk waarin leren vanzelfsprekend is, en dat ervaringen deelt en kwaliteit gezamenlijk ontwikkelt.
Leeragenda	Aandacht voor kennisontwikkeling, innovatie en praktijkleren. Gericht op vragen waar nog geen standaard voor bestaat, of waar vernieuwing nodig is.
Kwaliteitsstandaarden	Samenwerken aan de doorontwikkeling, gebruik en afstemming van standaarden die helder maken wat kwaliteit in jeugdhulp betekent.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Visie op leren

Leren is de kern van deze Leeragenda. Maar wat verstaan we daaronder in de context van de jeugdhulp? In dit hoofdstuk lees je meer over de visie van KBL op leren als een gezamenlijke, voortdurende en praktijkgerichte activiteit.

2.1. Leercyclus

Het uitgangspunt van KBL voor leren in het jeugdveld is een simpele maar krachtige leercyclus. Deze bestaat uit vier stappen.

1. Verbinding aangaan

We verbinden ons samen aan de opgave. Wat is het specifieke vraagstuk, en kiezen we er als betrokken partijen voor om daarmee samen aan de slag te gaan?

2. Samen beslissen

We maken samen een analyse, bepalen doelen en kiezen een aanpak. Wat speelt er rond dit vraagstuk? Welke kennis is er al? Wat willen we bereiken, hoe gaan we dat doen en wie neemt welke rol?

3. Doen wat werkt

We maken gebruik van kennis over wat wel en niet werkt. We implementeren wat werkt, en stoppen met wat bewezen niet effectief is. Als we het nog niet weten, onderzoeken we het. Professionals en organisaties krijgen de ruimte en middelen om zo te werken.

4. Samen reflecteren

We meten en onderzoeken de opbrengst rondom de opgave. We evalueren of we de doelen bereiken, of de implementatie lukt, en welke bijsturing of aanpassing nodig is.

Leren op elk niveau

De vier stappen van de leercyclus vormen de basis voor leren op alle niveaus:

Eerste niveau – leren op het **niveau van de jongere, het gezin en professional**. Professionals trekken gezamenlijk op en sluiten met kennis en ervaring aan bij de vragen en behoeften van jongeren en gezinsleden. Ze reflecteren en evalueren, juist ook samen met jongeren en gezinnen, of de hulp het gewenste doel bereikt, en wat ze een volgende keer anders kunnen doen. Zo ontstaat een reflectieve praktijk.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Tweede niveau – leren op het **niveau van de (jeugdhulp)organisatie**.

Lerende organisaties en teams versterken en faciliteren. Organisaties stellen professionals in staat om te leren, bijvoorbeeld met leercoaches in teams, structurele tijd voor reflectie of intervisie, of door systematisch gebruik te maken van data en feedback. Leren kan plaatsvinden binnen maar ook tussen organisaties en teams. Kenniswerkplaatsen en lerende netwerken op lokaal, regionaal en bovenregionaal niveau spelen daarbij een belangrijke rol. Het implementeren van werkwijzen, reflecteren, evalueren en bijstellen is hier onderdeel van. Ook managers en bestuurders leren mee: binnen hun eigen organisatie en in samenwerking met andere organisaties.

‘Leren gebeurt ook tussen de niveaus: dit heet verticaal leren.’

Derde niveau – leren op het **niveau van kennis en onderzoek**. Praktijkorganisaties en kennisinstellingen werken samen, altijd in aansluiting bij de collectieve vragen van jongeren, ouders en opvoeders. Centrale vragen zijn: welke kennisvragen hebben prioriteit? Welk onderzoek voeren we samen uit? En hoe zorgen we dat resultaten herkenbaar, relevant en toepasbaar zijn voor de praktijk? Een ander belangrijk onderdeel is de verbinding met opleidingen op mbo-, hbo- en universitair niveau: hoe vertalen we kennis en onderzoek naar het leren van nieuwe professionals?

Vierde niveau – leren op het **niveau van bestuur, overheid en financiering**.

Bestuurder, beleidsmakers en financiers werken samen aan een lerend jeugdstelsel. Wat betekenen de ervaringen van jongeren, ouders, professionals en organisaties voor het hele jeugdzorgstelsel? Hoe zorgen we dat wetgeving, beleid en financiering leren mogelijk maken en stimuleren? Hoe dragen evaluaties bij aan onderbouwde keuzes voor nieuw of aangepast beleid? Wat is er nodig zodat bestuurders en beleidsmakers zelf een reflectieve en lerende rol kunnen vervullen – ook in samenwerking met andere perspectieven?

Leren tussen niveaus

Leren gebeurt ook tussen de niveaus – dit heet ook wel verticaal leren. KBL kan hierbij een faciliterende rol spelen. Door op alle niveaus te leren en dit samen te doen, dragen we eraan bij dat jongeren en ouders of andere opvoeders zich beter gesteund voelen bij hun vragen. Zo kunnen zij erop vertrouwen dat de ondersteuning die ze krijgen van goede kwaliteit is.

KBL werkt samen met partners aan een aanpak die het leren in de jeugdhulp systematisch, structureel en duurzaam maakt. Leren krijgt daarbij verschillende vormen: door te reflecteren, innoveren (het anders ontwerpen, ontwikkelen en toepassen van werkwijzen), door te onderzoeken en evalueren (wat werkt en wat niet, en waarom en voor wie) en door te implementeren (toepassen, inpassen en aanpassen).

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Samen leren vanuit eigen rol

Wat kan iedereen bijdragen aan samen leren in de jeugdhulp?

Kinderen, jongeren en gezinnen	Leren zelf in relatie tot hun persoonlijke hulpvraag. Ze zijn niet verantwoordelijk voor het leren van de sector, maar vanzelfsprekende partners en een belangrijke bron van informatie. Het delen van ervaringen vormt de basis. Hun inzichten, behoeften, ideeën voor oplossingen en adviezen worden erkend en zijn een toetssteen voor besluitvorming, beleid en praktijk.
Jongeren- en cliëntenorganisaties	Bundelen de ervaringen en adviezen, delen deze en dragen met hun kennis bij aan kwalitatieve participatie in praktijk en beleid. Zijn mede-aanjagers van cultuurverandering.
Professionals	Handelen volgens de professionele standaard, waarin evidence-based en waardegestuurd werken samenkomen. Werken vanuit een reflectieve grondhouding. Zijn verenigd in beroepsverenigingen die met anderen zorgen voor professionele standaarden en richtlijnen. Zijn geregistreerd in het beroepsregister en houden hun kennis op peil.
Werkgevers/ zorgaanbieders	Borgen de kwaliteit van hun professionals en bieden randvoorwaarden, zoals scholing en tijd voor reflectie. Zorgen dat er geleerd wordt van het perspectief van kinderen, jongeren en gezinnen. Implementeren effectieve werkwijzen en leren van en met elkaar via brancheorganisaties.
Gemeenten	Verantwoordelijk voor een kwalitatief en toereikend lokaal aanbod van jeugdhulp dat aantoonbaar effectief is. Maken leren door professionals en organisaties mogelijk via hun financiering. Leren van en met elkaar, van organisaties, kennisinstellingen en van de ervaringen en jongeren en ouders/opvoeders.
Rijk	Verantwoordelijk voor de werking van het stelsel en de maatschappelijke uitkomsten. Zorgt voor wetgeving, landelijk toezicht op kwaliteit (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd), voldoende financiering van gemeenten en stimuleert kwaliteit en innovatie, onder meer via kwaliteitsgelden en onderzoeksfinanciering.
Kennis- en onderzoeksinstellingen	Doen samen met jongeren, ouders, professionals, organisaties en overheden onderzoek. Duiden, ontwikkelen, bundelen kennis en stellen dit beschikbaar, zodat leren en implementeren actief ondersteund wordt. Werken samen met opleidingen, zodat kennis doorstroomt naar de ontwikkeling van nieuwe professionals.

Voor iedereen geldt dat samen leren vraagt om zelfreflectie, nieuwsgierigheid, de bereidheid om te leren van data en ervaringen, én de moed om kritisch te zijn op eigen werkwijzen, ideeën en rollen. Dit kun je zien als gezamenlijke uitgangspunten voor leren.

Leren vraagt doorzettingsvermogen

De leercyclus lijkt eenvoudig en toepasbaar, maar de ervaringen van de afgelopen jaren laten zien dat leren niet vanzelf gaat. Ieders dagelijkse praktijk is

de belangrijkste plek om te leren en te blijven leren. Soms is het ploeteren en vraagt het om doorzettingsvermogen. De vele initiatieven waarop KBL voortbouwt, laten zien dat leren meer vraagt dan individuele bevoegdheid en lokale projecten. Er is structurele aandacht nodig, blijvende ruimte en financiering, en samenwerking. Alleen zo zorgen we dat leren echt samen gebeurt, dat de leercyclus in zijn geheel wordt doorlopen en dat leren stevig wordt geborgd in organisaties en tussen partners.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

We leren sterker wanneer we rollen en perspectieven combineren. Een goed voorbeeld is de scientist-practitioner: iemand die zowel in de praktijk werkt als onderzoek doet of innovaties ontwikkelt. Zulke dubbelrollen helpen om leren te verbinden met doen.

Ook de betrokkenheid van kinderen, jongeren en ouders of andere opvoeders is belangrijk – bij alle stappen van de leercyclus en op elk niveau. Het gaat verder dan gelijkwaardig samenwerken tussen cliënt en professional, maar ook om systematisch onderzoeken en gezamenlijk reflecteren op hun ervaringen met de jeugdhulp. De uitkomsten moeten we vervolgens doorvertalen naar de praktijk en het beleid.

KBL wil leren agenderen met een *voice-led approach*. De stemmen van jongeren en andere betrokkenen worden dan actief gehoord, erkend en gebruikt bij besluitvorming, beleid en praktijk. Participatie en ervaringsdeskundigheid zijn hierbij essentieel, maar nog niet altijd vanzelfsprekend. Door deze centraal te stellen, maken we leren relevanter, versterken we de positie van jongeren en hun ouders en bevorderen we een lerende cultuur. De Leeragenda bouwt voort op initiatieven en adviezen die deze benadering ondersteunen en ruimte geven aan hun ervaringen en wensen van kinderen, jongeren en ouders.

2.2. Een netwerkaanpak

Vraagstukken over de kwaliteit van de jeugdhulp zijn van iedereen. Met als risico dat ze daardoor ook van niemand zijn. Alle partijen hebben een rol in de ontwikkeling en borging van kwaliteit en het gezamenlijk leren, maar niemand heeft de eindregie. Ook het netwerk KBL niet. KBL stuurt niet centraal en is geen groot instituut. Maar als netwerk met veel betrokkenen en vertakkingen houdt het wel zicht op het geheel. Vanuit dat overzicht pakt KBL de handschoen op om richting te geven, focus te bepalen en partijen te verbinden. Dat gebeurt niet vanuit een vooropgezet masterplan of

een blauwdruk, maar door tijd, ruimte en faciliteiten te bieden. Zo kunnen partijen op verschillende niveaus leren en elkaar vinden. Tegelijk heeft KBL een gidsfunctie: welke partij heeft welke rol en in welke werkplaats of welk netwerk wordt wat ontwikkeld? En waar moet de nadruk liggen om de inhoudelijke ambities waar te maken? En: waar kan beter worden samengewerkt omdat te voorkomen dat twee keer het wiel wordt uitgevonden?

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

KBL heeft een rol in agenderen, keuzes maken, focus houden, verbinden en netwerken. Als netwerk stimuleren en ondersteunen we organisaties, regio's en zo het hele jeugdhulpstelsel bij planmatig, methodisch en cyclisch leren. Doel is om kennis uit de verschillende praktijkvelden vast te houden, zodat we daar als collectief van kunnen leren. Ook collectief leren vraagt om evaluatie en reflectie, maar dan niet op het niveau van individueel handelen, maar op lokaal, regionaal of landelijk niveau.

Om de collectieve leercyclus mogelijk te maken:

- Versterkt KBL initiatieven zoals regionale en landelijke leer-netwerken, werkplaatsen en bewegingen.
- Verbreedt KBL initiatieven zoals regionale en onderzoeks-programma's.
- Verdiept KBL het leren door organisaties, regio's en branches uit te nodigen om hun lessen te delen met anderen.

Daarnaast investeert KBL in de rand-voorwaarden die nodig zijn om continu leren in de sector mogelijk te maken.

In hoofdstuk 3 gaan we in op de inhoudelijke thema's en leerlijnen. We gebruiken de term leerlijnen als overkoepelende term voor alle activiteiten die gericht zijn op leren, reflecteren,

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

onderzoeken en implementeren rondom een specifieke opgave. Daarbij geven we prioriteit aan het investeren in en doorpakken op enkele grote en urgente thema's, in plaats van te proberen alles tegelijk op te lossen binnen bestaande kaders en randvoorwaarden. Alleen zo ontstaat blijvende kwaliteit.

2.4. De context van leren

Leren vindt altijd plaats in een context: de leefwereld van kinderen en jongeren, het werk van professionals, de keuzes van organisaties en het beleid van overheden. Maatschappelijke verwachtingen sturen mee: hoe vinden we dat kinderen en jongeren zich idealiter moeten ontwikkelen? Welke rol hebben ouders en anderen? De recent gepubliceerde Nationale Jeugdstrategie geeft inzicht in wat jongeren zelf zien als de grootste uitdagingen. Zij benoemen de bestaanszekerheid die in gevaar is, de verslechterde mentale gezondheid en het gebrek aan toekomstperspectief. Andere maatschappelijke ontwikkelingen als het geloof in maakbaarheid, de omgang met tegenslag, de ervaren steun en discussies over normalisatie bepalen mede wat we van jeugdhulp verwachten. De opvattingen daarover lopen uiteen.

Ontwikkelingen zoals prestatiedruk, sociale media, een hypernerveuze samenleving, polarisatie en kansen (on) gelijkheid beïnvloeden het leven van jongeren en gezinnen. Ze bepalen hoe zij problemen ervaren en welk verwachtingen ze van jeugdhulp hebben.

Dat is een belangrijke context waarbinnen leren vorm krijgt. Ook wetgeving is bepalend. Aanpassingen van de wet, bijvoorbeeld over de reikwijdte van jeugdhulp, hebben invloed op beleid, praktijk en professioneel handelen. Ook daarover willen we met de Leeragenda meer leren. Daarnaast zijn er praktische beperkingen die het leren raken. Personeelstekorten, hoge door- en uitstroom van medewerkers en financiële krapte bij organisaties en overheden.

'We geven prioriteit aan het investeren in en doorpakken op enkele grote en urgente thema's.'

De Hervormingsagenda Jeugd vormt op dit moment een belangrijk beleidskader. Onderzoek (Stellaard 2023) laat echter zien dat het Nederlandse jeugdhulpbeleid al langere tijd probeert hardnekkige vraagstukken aan te pakken met steeds nieuwe aanpassingen. Men kijkt hierbij onvoldoende naar onderliggende factoren en patronen.

Voor kwaliteit en blijvend leren is het belangrijk dat te erkennen. Verbetering ligt vooral in het versterken van kwaliteit, niet in systeemaanpassingen. Dit sluit aan bij de recente analyse van de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving over onbehagen en onmacht in de samenleving. De RVS geeft aan dat het kernbegrippen van onze tijd zijn en wijst er op er mogelijkheden zijn om dit om te zetten naar daadkracht. Betrokkenheid van perspectieven en gezamenlijk leren kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

De Leeragenda richt zich in eerste instantie op de inhoudelijke uitdagingen van leren. Maar alleen aandacht voor de inhoud is niet genoeg. Randvoorwaarden zijn cruciaal voor blijvend leren en kwaliteitsverbetering. Randvoorwaarden zijn meer dan alleen voldoende tijd, ruimte, kaders en middelen om te leren. Het vraagt inzet van iedereen die betrokken is.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. AI doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

'Randvoorwaarden zijn cruciaal voor blijvend leren en kwaliteitsverbetering.'

Een aantal aspecten lichten we hier uit:

Wetgeving, beleid en contractering. Wetgeving, beleid, inkoop (opdrachtgeverschap) en tarieven moeten rekening houden met de ruimte die nodig is om te leren. Dat geldt op professioneel, organisatorisch en sectorniveau. Contracten moeten voldoende gelegenheid bieden voor leren, en bijdragen aan leren moet een vaste voorwaarde zijn bij contractering.

Ruimte in organisaties. Ruimte voor leren en professionele ontwikkeling draagt bij aan de tevredenheid van medewerkers en helpt om stabiliteit en continuïteit in teams te vergroten. Het kan bijdragen aan het voorkomen van uitval van medewerkers. Organisaties hebben hierin een sleutelrol: zij moeten leren en reflecteren in het dagelijks werk mogelijk maken.

Openheid en data. Leren vraagt ook om openheid en het tijdig delen van data, uiteraard binnen de privacyregels. We maken daarbij onderscheid: waar leren we samen vanuit een maatschappelijke opgave, en waar zitten partijen als opdrachtgever en opdrachtnemer rond de tafel om afspraken te bespreken? Daarnaast is het nodig om vanuit een onafhankelijke positie mee te denken en te reflecteren, om onbedoelde bias of wensdenken te voorkomen.

(Zelf)kritisch vermogen. Alle betrokkenen: overheden, aanbieders, professionals, kennisinstellingen, onderzoekers, gemeenschappen, initiatieven, jongeren en ouders leren van fouten.

Randvoorwaarden in alle leerlijnen. In elke leerlijn stellen we opnieuw de vraag: wat is er nodig om op dit thema structureel te leren, en wat is er nodig om lessen toe te passen?

Rol van KBL. KBL kan niet alle randvoorwaarden zelf realiseren. Wel rapporteren we jaarlijks aan de stuurgroep van de Hervormingsagenda: welke randvoorwaarden komen uit de verschillende leerlijnen naar voren? En wat betekent dit voor het Rijk, de gemeenten, de brancheorganisaties, netwerken van organisaties, beroepsverenigingen, jongeren- en cliëntenorganisaties en kennis- en onderzoeksinstituten?

Een belangrijke ontwikkeling is de snelle groei van de mogelijkheden die artificial intelligence (AI) biedt en nog gaat bieden. Maar we moeten ook oog houden voor de risico's van AI. De vraag is wat deze en andere technologische ontwikkelingen kinderen, jongeren, gezinnen, professionals en organisaties gaan brengen – in hun dagelijkse samenwerking én beleid en inkoop. KBL werkt aan een leerlijn over AI om gezamenlijk te leren en ontwikkelen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

2.1. Leercyclus

2.2. Een netwerkaanpak

2.3. KBL versterkt, verbreedt en verdiept het collectief leren

2.4. De context van leren

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

2.5. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

We hopen dat de Leeragenda herkenning oproept en uitnodigt om mee te doen. Dat kan al beginnen met lezen en reflecteren. Daarom stellen we bij dit hoofdstuk de volgende vragen:

- | Onderschrijf je de visie op leren zoals in dit hoofdstuk geschetst? Wat herken je uit je dagelijkse werk?
- | Herken je het leren op meerdere niveaus en de samenwerking tussen alle betrokkenen? Hoe ervaar jij dit in je werk?
- | Op welk onderdeel voel jij je uitgenodigd? Wat is interessant voor jou? Wat kun je zelf doen? En wat heb je van anderen nodig om mee te kunnen leren?

Het volgende hoofdstuk gaat in op de inhoudelijke meerjarige ambities per kernthema van de Leeragenda.

Wil je je reflectie delen? Bespreek het met een collega of samenwerkingspartner. Of deel het met KBL via info@kbl.nl of [LinkedIn](#).

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Meerjarige focusthema's

De Leeragenda richt zich op vijf focusthema's, die in 2024 in co-creatie met het werkveld zijn vastgesteld en in de eerste helft van 2025 veelvuldig getoetst en besproken. Het gaat om:

- | Jeugdhulp die werkt
- | Samenwerken met gezin en andere betrokkenen
- | Sociale basis
- | Kwaliteit en leren in lokale teams
- | Lerend werken aan transformatie van residentiële jeugdhulp

Deze thema's roepen in gesprekken herkenning, inspiratie en enthousiasme op. We concluderen daarom dat ze breed gedragen worden.

In dit hoofdstuk staat voor elk van de focusthema's beschreven:

1. De urgentie en uitdagingen van dit thema
2. De ambities voor de komende vijf jaar (tot 2030)
3. De knooppunten die richting geven en focus aanbrengen in het leren
4. Het versterken en verbinden van bestaande bewegingen en netwerken
5. De leerlijnen om mee te starten

Aan het einde van dit hoofdstuk staan reflectievragen die uitnodigen tot feedback en gesprek.

3.1. Jeugdhulp die werkt

Kinderen, jongeren en ouders krijgen steeds vaker hulp die bij hen past. Ze merken dat hulpverleners en organisaties beter samenwerken, beter luisteren en beter afstemmen op hun situatie. Zo wordt hulp steeds meer een gezamenlijke stap vooruit.

3.1.1. Urgentie en uitdagingen

Jaarlijks maken honderdduizenden kinderen, jongeren en gezinnen gebruik van jeugdhulp, en dit aantal groeit. Daarbij klinkt steeds opnieuw de vraag: *welke jeugdhulp werkt, wanneer en voor wie?* De verleiding is groot om het antwoord te zoeken in een beslisboom met als uitkomst hulpaanbod A of B.

Maar de uitdagingen van kinderen en gezinnen zijn divers en dynamisch. Vaak liggen de oorzaken van problemen met opgroeien en opvoeden buiten de invloedssfeer van jeugdhulp, zoals wonen, armoede en problematiek van ouders. Toch richten interventies zich nog regelmatig op symptomen bij het individuele kind.

De onderzoekstraditie in dit werkveld is jong. Er is veel aandacht geweest voor specifieke methodieken of interventies, maar minder voor samenhangende aanpakken die recht doen aan de dynamische leefwereld van gezinnen én de complexiteit van het sociale stelsel.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Jongeren- en cliëntenorganisaties, beroepsverenigingen, aanbieders, gemeenten en Rijk willen daarom werken aan een lerende jeugdhulp. Een lerende beweging die steeds beter antwoord kan geven op de vraag wat werkt en wat belangrijk is voor kinderen, jongeren en ouders of andere opvoeders.

Mensgericht of evidence-based? Geen tegenstelling

In het gesprek over werkzame jeugdhulp klinkt soms een tegenstelling door: mensgericht en waardegedreven werken versus evidence-based werken. Waar het eerste staat voor maatwerk, context en cultuur wordt het tweede vaak geassocieerd met standaardisatie, interventies en meetbare effectiviteit.

In werkelijkheid zijn dit geen tegenpolen. Evidence-based practice betekent handelen op basis van de best beschikbare kennis, gecombineerd met professionele expertise en de waarden, voorkeuren en context van de cliënt. Die kennis kan gaan over interventies, maar ook over houding, relatieopbouw en presentie – domeinen waar gelukkig steeds meer onderzoek naar wordt gedaan en kennis over beschikbaar is.

Het vraagt om professionele oordeelsvorming, ruimte voor maatwerk en het vermogen om algemene kennis betekenisvol toe te passen in de specifieke context van een kind, gezin, buurt of wijk. Moderne onderzoeksmethoden maken het bovendien mogelijk om samen met cliënten te leren wat werkt, en om de aanpak direct in het hulptraject te verbeteren.

Zo wordt de onderbouwing van wat werkt voortdurend aangescherpt. Dat helpt bij betere keuzes: in de directe interactie met kinderen, jongeren en gezinnen, maar ook in beleid, inkoop en onderzoek.

Niet-passende hulp

Veelgehoorde kritiek op de kwaliteit van jeugdhulp is dat hulpaanbod vaak niet passend is. Naast goed onderbouwd maatwerk en passende hulp is er ook veel hulp die niet werkt. Daar zijn verschillende oorzaken voor:

- Effectief aanbod is niet beschikbaar in de gemeente of regio.
- Kennis ontbreekt bij betrokken professionals.
- Er is sprake van stapeling van niet-passende hulp, bijvoorbeeld doorplaatsingen in voorzieningen of meerdere ambulante trajecten.
- Er wordt te veel ingezet op symptoombestrijding, zoals ernstige gedragsproblemen, in plaats van op de aanpak van onderliggende oorzaken.
- Er is te weinig aandacht voor zorgvuldige en gezamenlijke analyse en besluitvorming.

Niet-effectieve hulp kan demotiverend werken, het vertrouwen in hulpverlening ondermijnen en in het ergste geval leidt het tot meer schade bij kinderen, jongeren en gezinnen. Het betekent ook een verspilling van schaarse middelen en menskracht. Daarom is sturing nodig van gemeenten en organisaties op een effectiever, passend en dekkend jeugdhulpaanbod. Dit vraagt om een brede jeugdvisie, met een sociale en pedagogische basis, inclusief onderwijs, effectief preventief aanbod én goede specialistische jeugdhulp. Flexibiliteit in individuele hulpverlening kan samen gaan met collectieve sturing – op wijk, stad, regio of landelijk niveau. Inzicht in welke jeugdhulp werkt en wanneer, helpt om hulp beter te organiseren én om scherp te kiezen wat gefinancierd en ingekocht wordt.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Netwerk van hulp: versnippering en samenwerking

Een andere uitdaging is de grote onderlinge afhankelijkheid in de sector. Er zijn veel perspectieven, hulpvormen en specialisaties: van jongerenwerk tot psychiatrie, van acute zorg tot levenslange en levensbrede ondersteuning, van wijkgericht werken tot hoog-specialistische zorg. Elk domein heeft eigen kennis over wat werkt en wat niet. Tegelijk liggen de oorzaken van problemen vaak buiten de jeugdhulp, bijvoorbeeld bij wonen, financiën, opvang of onderwijs.

Dat vraagt zelfbewustzijn over het eigen aandeel én nieuwsgierigheid naar anderen. Het vraagt ook een voortdurend verbinden over domeinen heen. En soms moeten we erkennen dat we het nog niet weten. Dan is er ruimte nodig om nieuwe vormen van hulp te ontwikkelen, in de leefwereld van gezinnen en in het stelsel. Nieuwsgierig, creatief, vasthoudend blijven zoeken naar verbetering is daarbij noodzakelijk.

In het leven van kinderen, jongeren en ouders komt dit allemaal samen – en dus ook in de dagelijkse praktijk van de jeugdhulp. Het vraagt om balanceren tussen deskundigheid en bescheidenheid, steeds vanuit de context van de kinderen, jongeren en gezinnen.

‘Professionaliteit betekent niet alles zelf willen doen, maar juist weten wanneer je samenwerkt, advies vraagt, doorverwijst of stopt.’

Vragen die daarbij steeds terugkomen zijn:

- Wanneer kan de jeugdhulp echt iets toevoegen?
- Wanneer is het beter anderen te consulteren of in te schakelen?
- Wanneer kan het eigen netwerk bijdragen, of vrijwilligers?
- Wanneer is het beter om niks te doen, ongemak te verdragen en waakzaam af te wachten?

Deze vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden en vragen om blijvend leren.

3.1.2. Ambitie 2030

In 2030 is de jeugdhulp een lerend systeem. We weten beter welke hulp echt werkt en in elk geval geen schade doet. Professionals, teams, organisaties en overheden erkennen hun sterke punten én hun grenzen. Ze werken samen – ook over domeinen heen – om kinderen, jongeren en gezinnen de best passende hulp te geven. Professionaliteit betekent niet alles zelf willen doen, maar juist weten wanneer je samenwerkt, advies vraagt, doorverwijst of stopt. En ook erkennen dat jeugdhulp niet altijd de oplossing biedt.

Specialistische hulp staat in verbinding met de leefwereld van jongeren. Samen wordt steeds opnieuw afgewogen en besloten wat passend is – ook als dat betekent dat er bewust wordt afgeweken van richtlijnen. Tegelijkertijd groeit de sector naar een situatie waarin steeds beter bekend is welke hulp werkt voor wie, wanneer en in welke context. Omdat het onderzoeksveld jong is, gaat dit stap voor stap, via leren in de praktijk.

Met deze Leeragenda spreken de partners af dat ze bestaande kennis gebruiken én nieuwe inzichten ontwikkelen. Die kennis wordt toegepast in afspraken over inkoop, in de dagelijkse praktijk en in beleid. Zo krijgen jongeren, ouders en andere opvoeders een beter beeld van wat zij kunnen verwachten. Professionals versterken hun autonomie, en organisaties en (politieke) bestuurders kunnen hen beter ondersteunen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

- 3.1. Jeugdhulp die werkt
- 3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling
- 3.3. Sociale basis
- 3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams
- 3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp
- 3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

De ambities voor de komende vijf jaar zijn:

- Een gedeeld beeld van jeugdhulp die werkt.** Alle vijfhoekpartners steunen een gezamenlijk kwaliteitsfundament en een overzichtelijke set kwaliteitsstandaarden. Daarin krijgen mensgericht werken en evidence-based werken allebei een plek. De standaarden zijn niet vrijblijvend: ze helpen om kwaliteit te verbeteren en vormen een basis voor dialoog, leren en verantwoording.
- Stoppen met schadelijke hulp.** Professionals, teams, organisaties, gemeenten en Rijk passen bestaande kennis toe, vullen die aan met nieuwe ervaringen en stoppen met hulp die niet werkt. Kansrijke alternatieven worden ontwikkeld en onderzocht.
- Professionals, teams, organisaties en gemeenten leren als vanzelfsprekend.** In opleidingen en bijscholing is aandacht voor mensgerichte en evidence-based hulp. In teams en organisaties is leren onderdeel van het werk. Regionale netwerken, zoals kenniswerkplaatsen of expertise-netwerken, brengen ervaringskennis, praktijk, beleid en onderzoek samen.
- Meer samenwerking tussen domeinen.** Er zijn steeds meer voorbeelden van goede samenwerking, bijvoorbeeld tussen jeugdhulp, onderwijs, wijkteams en ggz. Professionals weten beter waar ze advies kunnen krijgen en verwijzen effectiever door. Deskundigen worden tijdig betrokken.

3.1.3. Knooppunten

Om het gezamenlijk leren focus te geven en de ambities te bereiken, richten we ons op de volgende knooppunten:

- Beter aansluiten bij jongeren en gezinnen.** Leren breed te kijken en te handelen. Stoppen met het stapelen van interventies en plaatsingen.

- Samen werken vanuit één gedeeld beeld.** Leren samen beslissen over passende hulp op basis van een gezamenlijke analyse van de problematiek en wensen van jongeren. Samen ontdekken wanneer een verklarende analyse passend is.

- Implementeren én de-implementeren:** vanuit de praktijk werken we aan een stevige kennisbasis. Samen ontwikkelen we overzicht in 'beter doen, beter laten, beter onderzoeken', dat richting geeft. Bij implementatie hoort ook het borgen van randvoorwaarden.

- Versterken van specialistische netwerken.** Bestaande netwerken rond thema's zoals eetstoornissen, trauma en suïcidaliteit verbinden met de dagelijkse praktijk. Samen leren wat werkt in signaleren en samenwerken, met consultatie, verwijzing en samenwerking.

- Effect en tevredenheid monitoren** (doelrealisatie/doelmatigheid). Samen zoeken naar zinvolle manieren van dataverzameling en betekenisgeving. Het gaat niet alleen om cijfers, maar net zo goed om ervaringen en observaties van kinderen, jongeren, ouders en professionals. Alle informatie draagt bij aan kwaliteitsverbetering en effectiever beleid en inkoop.

3.1.4. Versterken en verbinden wat er al is

In de jeugdhulp is veel kennis en expertise aanwezig, en die blijven zich ontwikkelen. Naast de vijfhoekpartners zijn op dit thema van de Leeragenda KBL ook andere partijen belangrijk:

Kennisinstituten en programma's

- NJi, Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, Landelijk Kenniscentrum LVB.
- Kenniswerkplaatsen Jeugd (ZonMw)
- Ontwikkel- en onderzoeksprogramma Doen Wat Werkt
- NWA-route Jeugd en het programma Wat werkt voor de Jeugd.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Samenwerkingsverbanden

- | SEJN
- | Lectorenplatform Jeugd
- | DREAMS

Expertisenetwerken

- | Bovenregionale expertisenetwerken (BEN's)
- | Consortium Kleinschaligheid
- | Deltaplan Jeugdtrauma
- | K-EET
- | 113
- | Expertisenetwerk Integraal werken
- | INCLU-ZIE
- | CCE

Bewegingen

- | Beweging van O
- | Big 5-aanpak
- | StroomOp
- | Alliantie Informele Steun
- | Nationale Jeugdstrategie
- | Met Andere Ogen
- | OZJ

De ambitie van de KBL-partners is dat deze kennis en expertise niet op de plank blijft liggen, maar verrijkt wordt in de dagelijkse praktijk van hulp, organisatie en beleid. En dat ze een vaste plek krijgen in de gezamenlijk kennisbasis, bijvoorbeeld via kwaliteitsstandaarden. Het netwerk KBL stimuleert dit proces via leerlijnen, waarin we samen met vijfhoekpartners, bestaande initiatieven

'De jeugdhulp bestaat uit meerdere deelsectoren met eigen perspectief. Dat vraagt sterke samenwerkingsrelaties.'

en andere betrokkenen prioriteit en focus aanbrengen. Zo borgen we bestaande inzichten en ontwikkelen we ze door.

3.1.5. Leerlijnen om mee te starten

We bouwen verder op wat er al is. Samen ontwikkelen we meerjarige leerlijnen, waaraan vijfhoekpartners, bestaande netwerken, consortia en bewegingen zich verbinden. In de leerlijnen is aandacht voor (de)implementatie, onderzoek en innovatie. Ze vormen het hart van onze leerstrategie en brengen ervaringskennis, praktijk, beleid en wetenschap samen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

- 3.1. Jeugdhulp die werkt
- 3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling
- 3.3. Sociale basis
- 3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams
- 3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp
- 3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

In hoofdstuk 4 werken we de afzonderlijke leerlijnen verder uit. Voor nu zijn dit de leerlijnen waarmee we starten:

Verklarend analyseren. Gericht op samen met gezinnen beter begrijpen wat de oorzaken van vragen en problemen zijn, en op basis daarvan passende hulp inzetten. De leerlijn richt zich op de bedoeling van verklarend analyseren, kwaliteit, implementatie en monitoring.

Implementatiekracht in organisaties vergroten. Gericht op het toepassen van bewezen werkzame hulp en kennis binnen organisaties en samenwerkingen. Er is aandacht voor expertise, vaardigheden en randvoorwaarden. Mogelijke vormen zijn het model van scientist-practitioner, implementatieteams of implementatiefellows.

Netwerken voor Specialistische Jeugdhulp. Gericht op het versterken van kwaliteit en leren in bovenregionale netwerken voor specialistische hulp. Denk aan trauma, eetstoornissen en suïcidaliteit. Met aandacht voor duurzame kwaliteitsontwikkeling, consultatie en beschikbaarheid van kennis voor andere partners.

Kwaliteit en leren in regio's/landsdelen. Gericht op (boven)regionaal leren tussen domeinen, organisaties en rollen (beleid, bestuur, uitvoering).

Overgang naar volwassenheid. Gericht op leren en implementeren van effectieve aandacht voor de Big 5 en overgang van 18-min naar 18-plus. Met meer samenwerking met partners buiten de jeugdhulp.

Data, monitoring. Gericht op het monitoren van kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp, lerend ontwikkelen en data-gedreven leren.

Technologie en AI. Gericht op de betekenis van technologie en AI-ontwikkelingen voor organisaties in de jeugdhulp. Wat betekent dit voor kwaliteit en effectiviteit van hulp, en wat vraagt het van opleiding, onderzoek en innovatie?

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

Kinderen, jongeren en ouders worden serieus genomen als mensen met een eigen verhaal, keuzes en kracht. Ze benutten eigen informele steunfiguren, werken samen met vrijwilligers, professionals en betrokkenen in relaties die veilig zijn, waarin ze mogen groeien, struikelen en zichzelf zijn. Zo ontstaat hulp die bijdraagt aan vertrouwen, regie en ruimte om het leven vorm te geven.

3.2.1. Urgentie en uitdagingen

De uitspraak *"Betrek mij gewoon want het is mijn leven"* vat het belang van samenwerking in één zin samen. Een goede samenwerking met kinderen, jongeren, hun ouders en hun netwerk is een belangrijke werkzame factor in de jeugdhulp – ook als er (structurele) veiligheidsvragen spelen.

Samenwerken is vastgelegd in beroepscodes, richtlijnen, kwaliteitskaders en krijgt aandacht in opleiding aan professionals. Het recht op participatie, meningsuiting en informatie is bovendien verankerd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IRVK). Ook het versterken van informele steunfiguren krijgt meer en meer aandacht en kwaliteit in de sector. Toch is samenwerking vaak een bron van kritiek op de jeugdhulp: ofwel omdat de samenwerking tussen gezin en hulpverlening niet naar tevredenheid verloopt, ofwel omdat de samenwerking tussen professionals en organisaties stopt, of een combinatie van beide.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

In de jeugdhulp speelt de relatie altijd een grote rol. Hulp vragen of aanvaarden kan botsen met de behoefte aan autonomie. De relatie met jongeren en ouders staat onder druk door de afhankelijkheid van het gezin en de machtspositie van professionals. Tegelijkertijd zijn ook professionals altijd afhankelijk – van hun organisatie, samenwerkingspartners, financiers en wetgever. En het geldt ook weer voor die partners en financiers. Dit geeft voortdurende spanning in relaties op alle niveaus.

Veelgehoorde klachten van ouders en jongeren gaan over onzorgvuldige communicatie en bejegening, en over dossiers die zonder overleg worden opgesteld. Ze voelen zich niet gehoord of serieus genomen. Rapportages verschijnen zonder hun inbreng en professionals nemen besluiten zonder transparant te zijn. Rapporten, praktijkonderzoek en tuchtzaken laten steeds dezelfde belemmeringen zien.

Versnippering en onduidelijkheid

Samenwerking stokt wanneer hulp versnipperd raakt en verantwoordelijkheden onduidelijk zijn. Professionals werken dan naast elkaar in plaats van met elkaar, waardoor gezinnen hun verhaal steeds opnieuw moeten doen. Dat tast het vertrouwen in professionals aan – bij ouders en kinderen, maar ook tussen professionals en organisaties. Soms leidt dit zelfs tot onzuivere besluitvorming.

Belemmerende systemen en regelgeving maken samenwerking lastig. De jeugdhulp is geen geheel, maar bestaat uit meerdere deelsectoren met eigen juridische, financiële en organisatorische kaders. Denk aan onderwijs, sociaal werk, jeugdhulp en ggz. Iedereen vertrekt vanuit eigen perspectief. Dat vraagt sterke samenwerkingsrelaties van professionals en organisaties om met elkaar én het gezin op te trekken.

De jongere en het gezin kunnen bovendien in de knel raken. Ze zijn in veel opzichten afhankelijk van organisaties om zich heen. Daarnaast is er weinig ruimte om gezamenlijk te leren van wat goed gaat – of misgaat – omdat casusbesprekingen vaak intern plaatsvinden in plaats van ketenbreed of tussen samenwerkingspartners.

De jeugdhulp ontwikkelt zich ook in de samenwerking met gezinnen. Steeds vaker vertrekken professionals vanuit de leefwereld van gezinnen. Denk aan informele steun, inlooplekken, de herstelbeweging en presentiebenadering en doorbraaktrajecten.

Samenwerken is essentieel én vraagt blijvend aandacht, reflectie en dialoog. De professional moet rekening houden met de leefwereld van de jongere en met de waarden en normen, overtuigen en culturele achtergrond van het gezin en de jongere zelf. En daarnaast ook met de perspectieven van samenwerkingspartners. In alle organisaties is reflecteren op het eigen én gezamenlijk handelen nog niet vanzelfsprekend. Zowel organisaties zelf als gemeenten hebben de taak en verantwoordelijkheid om die reflectie op gang te houden.

3.2.2. Ambitie 2030

Jongeren, ouders en professionals ervaren samenwerking in de jeugdhulp als betrouwbaar, gelijkwaardig en samenhangend. Jeugdhulp moet de ontwikkeling versterken of herstellen en jongeren en ouders meer regie geven over het eigen leven. Jongeren ervaren dat liefdevolle jeugdzorg meer is dan een behandeling: het is een persoon of

‘Jongeren ervaren dat liefdevolle jeugdzorg meer is dan een behandeling: het is een plek waar ze zich gehoord, gezien en begrepen voelen.’

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiele jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

plek waar ze zich gehoord, gezien en begrepen voelen. Die oproep nemen we serieus.

De komende vijf jaar werken we aan de volgende ambities:

Gelijkwaardige samenwerking als uitgangspunt. Over vijf jaar staat in de jeugdhulppraktijk de gelijkwaardige samenwerkingsrelatie tussen professional, jongere en gezin centraal. Over vijf jaar is *samen beslissen* geen extra stap meer, maar een vanzelfsprekend onderdeel van elk hulptraject. Dit is dan verankerd in de grondhouding, in het hulpverleningsproces, in opleidingen en in richtlijnen en kaders. Professionals ontwikkelen en oefenen de vaardigheden die daarvoor nodig zijn. Jongeren en ouders nemen actief deel aan leerprocessen. We stimuleren divers-sensitief werken: oog hebben voor verschillen in achtergrond, ervaring, waarden en taal, en die benutten als kracht in het contact.

Reflectieve praktijk als nieuw normaal. Over vijf jaar zijn de randvoorwaarden voor leren en reflecteren op orde. Organisaties geven iedere professional ruimte voor supervisie, werkbegeleiding en leren op de werkplek. Professionals bevragen jongeren, ouders en betrokkenen actief op hoe de hulp verloopt en welke rol iedereen speelt. We leren ook van wat misgaat, bijvoorbeeld wanneer gezinnen afhaken of het vertrouwen verliezen. Dat levert belangrijke lessen op, die we actief benutten. Thematische consultaties van bijvoorbeeld het CCE, ondersteunen dit proces.

Ervaringskennis als volwaardig perspectief. Over vijf jaar is participatie een vast onderdeel van het primaire proces en ervaringsdeskundigheid een kern van collectief leren. Jongeren, ouders en ervaringsdeskundigen beslissen mee over passende hulp, denken mee over beleid en

doen mee met werkplaatsen en leertrajecten. Werkelijke participatie betekent dat hun stem niet alleen wordt 'opgehaald', maar dat zij mede-eigenaar zijn van de koers. Zo ontstaat jeugdhulp die werkelijk aansluit bij jongeren en gezinnen.

3.2.3. Knooppunten

Knooppunten om samen leren focus te geven en de ambities te bereiken:

Kinderen, jongeren en gezinnen als volwaardige partners. Zij doen mee in besluitvorming, planvorming en evaluatie. Professionals en organisaties werken mét hen samen. Ervaringskennis is onmisbaar voor passende hulp en voorkomt klachten over bejegening en onzorgvuldige communicatie.

Relationele veiligheid en vertrouwen. Samenwerking begint met een veilige, gelijkwaardige relatie – met gezinnen, hun netwerk en tussen professionals. Dit vraagt tijd, aandacht en het vermogen om oordeelvrij te luisteren. Ook systemisch kijken, handelen en leren reflecteren horen daarbij.

Ruimte voor flexibiliteit vanuit professioneel leiderschap. Professionals moeten de ruimte krijgen en benutten om af te wijken van standaardprocedures als dat nodig is voor het gezin in kwestie. Dat vraagt bewust afwegen, handelen en reflecteren. Organisaties en gemeenten moeten dit mogelijk maken door vertrouwen te geven en randvoorwaarden te scheppen. Een belangrijke leervraag is: waar lukt dit al, en wat kunnen anderen daarvan leren?

Samenwerking als continu leerproces. Reflectie moet structureel onderdeel zijn van samenwerking – met gezinnen én tussen professionals van verschillende teams en organisaties. Voorbeelden zijn gezamenlijke casusbesprekingen, intervisie, moreel beraad en het benutten van tuchtzaken en inspectierapporten als leerbron.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

3.2.4. Versterken en verbinden wat er al is

Naast de vijfhoekpartners zijn jongerenbewegingen, ouderplatforms en informele initiatieven belangrijke partners op dit thema van de Leeragenda. Zij vertolken dagelijks de wensen en behoeften van kinderen, jongeren en ouders.

KBL investeert in grote bewegingen rond informele steun en samen beslissen. Belangrijke voorbeelden Alliantie Informele Steun, JIMWerkt/Factor1, de Regionale Kenniswerkplaats SAMEN, de leeropbrengsten van het Ondersteuningsteam Toeslagen, Kenniswerkplaats Pedagogische Basis en het collectief Generation Youth Care.

Het versterken van de stem van kinderen en jongeren krijgt vorm in een apart onderdeel van KBL. We werken structureel samen met de NJR, faciliteren Systeemshift (voorheen de Nederlandse Veranderfabriek), werken samen met Generation Youth Care, sluiten aan bij de Nationale Jeugdstrategie en ondersteunen een Leernetwerk Ervaringsdeskundigheid. Voor het versterken van de stem van ouders werken we samen met MIND, Ieder(in), Zorgbelang Inclusief, Stichting Kind & Zorg en Kenniswerkplaats Pedagogische Basis.

3.2.5. Leerlijnen om mee te starten

We bouwen verder op wat er al is. Samen ontwikkelen we meerjarige leerlijnen, waaraan vijfhoekpartners, netwerken, consortia en bewegingen zich verbinden. Deze leerlijnen richten zich op de (de)implementatie, onderzoek en innovatie. Ze vormen het hart van onze leerstrategie en brengen ervaringskennis, praktijkervaring, beleid en wetenschap samen. Dit zijn de leerlijnen:

Informele steun. Gericht op het versterken van informele steun binnen gezinnen (of circulaire zorg). Met aandacht voor samenwerken met netwerk, herstelbeweging, het versterken van sociale basis en het normaliseren van hulp.

Versterken grondhouding. Gericht op het blijvend leren en versterken van vakmanschap en de grondhouding van professionals in het jeugdveld. Met aandacht voor luisteren, samen beslissen, reflectieve praktijken, morele dilemma's en ruimte voor leren in de uitvoering. Dit gebeurt via effectief leeraanbod, zoals coaching on the job.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiele jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

3.3. Sociale basis

Kinderen, jongeren en ouders maken deel uit van een gemeenschap die hen ziet, steunt en ruimte geeft om te groeien. Jeugdhulp sluit aan bij hun dagelijks leven – thuis, op school en in de buurt. Samen zoeken we naar wat werkt, zodat hulp niet overneemt of de omgeving verzwakt, maar juist aanvult en versterkt.

3.3.1. Urgentie en uitdagingen

Jeugdhulp als partner voor de sociale basis

De sociale basis speelt een rol in het leven van alle jongeren en gezinnen. Het gaat om wat voor hen belangrijk is en welke krachtbonnen en ondersteuning zij hebben. Steeds vaker krijgt de versterking van de sociale en pedagogische basis aandacht in landelijk en lokaal beleid.

Binnen de sociale basis onderscheiden we drie sferen:

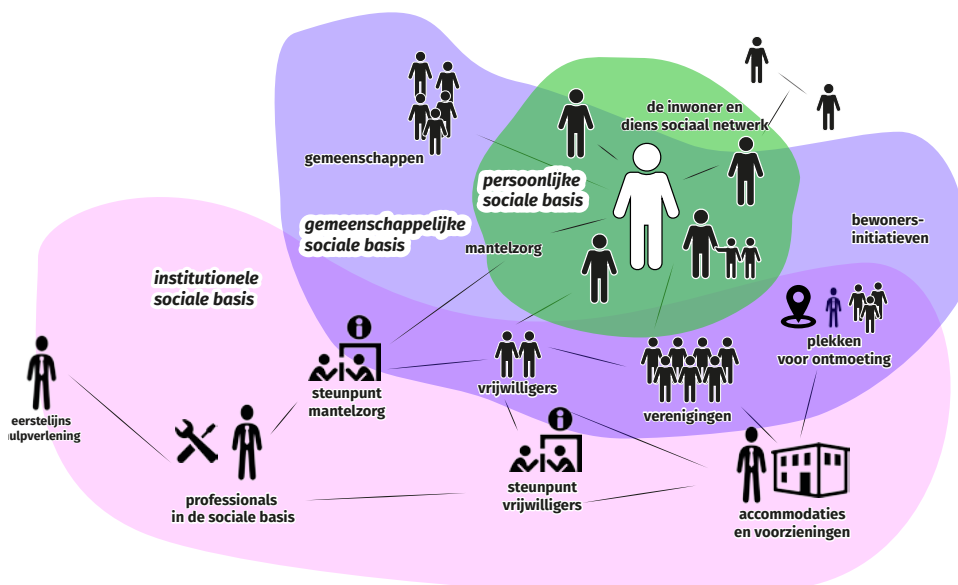
1. **de persoonlijke sociale basis:** gezin, straat, familie, sociaal informeel netwerk (ook wel de leefwereld)
2. **de gemeenschappelijke sociale basis:** sportverenigingen, religieuze gemeenschappen
3. **de institutionele sociale basis:** plekken zoals bibliotheken, buurt-huizen en welzijnsorganisaties

De sociale basis heeft een eigen waarde: ze is van iedereen en van niemand – van de samenleving zelf. Overheden en organisaties kunnen die basis ondersteunen en versterken. Binnen de sociale basis neemt de pedagogische basis een bijzondere plek in. Hier groeien kinderen en jongeren op, ontwikkelen ze zich en vinden ze hun plek in de samenleving. Het gaat om hoe volwassen, kinderen en jongeren elkaar ontmoeten, met elkaar optrekken en van elkaar leren – thuis, op school, in de sportclub, op straat of online.

Een sterke pedagogische basis zorgt ervoor dat kinderen en ouders zich gezien en gesteund voelen. Opgroeien en opvoeden doe je niet alleen, dat doen we als samenleving samen. Dat maakt gezinnen sterker én vergroot verbondenheid, veerkracht en welzijn voor iedereen.

Begrippen verduidelijken

De termen sociale basis en pedagogische basis worden soms door elkaar gebruikt. Dit kan leiden tot onduidelijkheid. Beide begrippen zijn nauw verbonden, maar verschillen ook op aspecten. Met de Leeragenda willen we bijdragen aan meer duidelijkheid over de relatie tussen de begrippen, en hoe sociale basis en pedagogische basis in de praktijk en het beleid vorm kunnen krijgen.

Afbeelding: Jeugdveld en deelsectoren.

Bron: Deuten, Kwakernaak & Britt, 2022, uit 'Leren, sturen en verantwoorden in de sociale basis'.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Gelijke kansen

De sociale basis is breed en raakt iedereen – jong en oud. Jeugdhulp speelt hierin slechts een kleine, ondersteunende rol en is niet altijd nabij. Veel mensen dragen vrijwillig bij, uit plezier of betrokkenheid bij hun gemeenschap. De politieke verwachtingen zijn vaak hoger dan wat met de huidige randvoorwaarden de samenleving kan waarmaken. Investeren in de sociale basis is daarom nodig: om gemeenschappen te versterken en jongeren meer kans op een goede toekomst te geven. Ongelijk investeren kan nodig zijn om gelijke kansen te realiseren. Maar we moeten realistisch zijn: als we de sociale basis versterken, leidt dat niet vanzelfsprekend tot besparingen in gespecialiseerde vormen van zorg.

De vraag is: hoe kan jeugdhulp een waardevolle partner zijn voor de sociale en pedagogische basis, en samen leren wat werkt? Belangrijk is dat jeugdhulp altijd uitgaat van de persoonlijke sociale basis van jongeren en gezinnen, hun leefwereld. Wat vinden zij belangrijk? Welke wensen en verwachtingen hebben ze? Waar halen ze plezier uit? En welke steunbronnen hebben zij en hun ouders?

Jeugdhulp moet daarop aansluiten en de kansen in de sociale en pedagogische basis benutten. Dat vraagt dat professionals de sociale basis kennen, ermee samenwerken, ervan leren en waar nodig kennis teruggeven. Jeugdhulp staat naast de sociale basis: als bondgenoot die agendeert wat nodig is voor een sterke basis, zodat jongeren en gezinnen gelijke kansen krijgen en zich kunnen ontwikkelen.

3.3.2. Ambitie 2030

We willen jeugdhulp die jongeren en gezinnen ondersteunt vanuit hun eigen leefwereld. Jeugdhulp staat als partner naast de sociale basis, sluit daarop aan en werkt gelijkwaardig samen. Daarbij ontwikkelen we kennis over hoe die samenwerking succesvol en duurzaam kan zijn.

We stellen ons hiervoor de volgende ambities:

Jeugdhulp sluit aan bij de persoonlijke sociale basis/gemeenschappen.

Over vijf jaar is jeugdhulp, in welke vorm dan ook, passend bij de diverse leefwerelden van jongeren en gezinnen. Jeugdhulp houdt rekening met wat gezinnen zelf kunnen en veroorzaakt zo min mogelijk verstoringen in het leven van jongeren, en is zich ervan bewust slechts ondersteunend te zijn. Ze richt zich, samen met jongeren en hun belangrijke anderen, op het verbreden en versterken van de persoonlijke sociale basis. Om zo vragen en zorgen als normaal onderdeel van het leven te leren zien.

Sterke informele steun voor jongeren, gezinnen en opvoeders.

Over vijf jaar werken professionals en organisaties op gelijkwaardige manier samen met vormen van informele steun en herstelbewegingen.

Van jeugd naar volwassenheid.

Jeugdhulp ondersteunt jongeren in zelfstandig worden. Aandacht voor de vijf leefdomeinen – support, wonen, school en werk, inkomen en welzijn – is vanzelfsprekend. De overgang van 18-min naar 18-plus is over vijf jaar sterk verbeterd.

Jeugdhulp als gewaardeerde partner en bondgenoot.

Jeugdhulp is partner van de sociale en pedagogische basis. Over vijf jaar sluit ze beter aan, is ze beschikbaar bij zorgen, ondersteunt ze met kennis, geeft ze vertrouwen en leert ze samen. Zo versterkt jeugdhulp ook de gemeenschappelijke en institutionele sociale basis.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

- 3.1. Jeugdhulp die werkt
- 3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling
- 3.3. Sociale basis
- 3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams
- 3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp
- 3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

3.3.3. Knooppunten

Om deze ambitie waar te maken, zetten we als sector in op de volgende knooppunten:

- Aansluiten bij de sociale basis.**
Samen met informele netwerken onderzoeken hoe jeugdhulp beter kan aansluiten bij de sociale basis en leefwereld van kinderen, jongeren en ouders. Daarbij leren professionals, organisaties en beleid hoe ze effectief samenwerken met deze informele netwerken.
- Onderzoekend leren samenwerken.**
Onderzoekend leren hoe als jeugdhulp samen te werken met de sociale basis en welke toegevoegde waarde de jeugdhulp heeft. Bijvoorbeeld door kennis te delen, signalen te agenderen en te voorkomen dat de sociale basis overvraagd wordt.

3.3.4. Versterken en verbinden van wat er al is

Met deze Leeragenda versterkt KBL wat er al is en verbindt en stimuleert het veelbelovende initiatieven en bewegingen. De groei van wijk- en ouderinitiatieven zoals Buurtgezinnen, Steunouders, Buurtvaders, vormen van mentoring, Samen Oplopen en Netwerk Beter Samen laat zien dat gemeenschapszin leeft. De sociale basis is in beweging. Ook binnen het netwerk van KBL wordt hiermee geleerd, samen met onder andere Kenniswerkplaats Pedagogische basis, JIMwerkt, INCLU-ZIE, de leerstoel versterken van de pedagogische basis RUG/NJi, Verwey-Jonker Instituut, Movisie en Alliantie Informele steun.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

'In de Hervormingsagenda Jeugd spelen lokale teams een belangrijke rol.'

3.3.5. Leerlijnen om mee te starten

We bouwen verder op wat er al is. Samen ontwikkelen we meerjarige leerlijnen, waaraan vijfhoekpartners, netwerken, consortia en bewegingen zich verbinden. In deze leerlijnen komt aandacht voor (de)implementatie, onderzoek en innovatie. Ze vormen het hart van onze leerstrategie en brengen ervaringskennis, praktijkervaring, beleid en wetenschap samen.

Deze leerlijnen zijn:

Kwaliteit en leren in regio's/landsdelen. Gericht op (boven)regionaal leren tussen domeinen, organisaties en rollen (beleid, bestuur, uitvoering).

Informele steun. Gericht op het versterken van informele steun voor gezinnen (of circulaire zorg), met aandacht voor samenwerken met netwerk, herstelbeweging, het versterken van sociale basis en normaliseren.

Versterken grondhouding. Gericht op blijvend leren en versterken van vakmanschap en de grondhouding van professionals in het jeugdveld. Met aandacht voor samen beslissen, reflectieve praktijken, morele dilemma's en ruimte voor leren in de uitvoering. Dit gebeurt via effectief leeraanbod, zoals *coaching on the job*.

Overgang naar volwassenheid. Gericht op leren en implementeren van effectieve aandacht voor de Big 5 en overgang van 18-min naar 18-plus. Met meer samenwerking met partners buiten de jeugdhulp.

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

Kinderen, jongeren en ouders maken deel uit van hun buurt, gezin en gemeenschap – met eigen kracht, vragen en verhalen. Samen met lokale professionals werken ze aan hulp die bij hun leven past, en dragen ze zelf actief bij aan wat nodig is. Zo ontstaat ondersteuning die dichtbij en persoonlijk is, en die steeds beter wordt door samen te leren en te doen.

3.4.1. Urgentie en uitdagingen

Lokale teams: jong en volop in ontwikkeling

Jongeren en ouders bespreken hun vragen en zorgen met professionals in lokale teams. Soms zoeken zij advies, soms concrete ondersteuning. Professionals in deze teams combineren brede en specifieke kennis en kunde. Kwaliteit ontstaat in het directe contact tussen jongere, ouders en professional. Lokale teams willen daarbij echte impact maken voor jongeren, ouders en wijken.

Sinds de eerste voorlopers in 2012/2013 hebben lokale teams zich ontwikkeld tot een belangrijke basis voor ondersteuning en hulp voor jongeren en gezinnen. Ze spelen ook een sleutelrol in de samenwerking met en doorverwijzing naar specialistische hulp. De diversiteit in lokale teams is groot – soms ook wijk- en buurtteams genoemd. Soms kiezen gemeenten voor een apart jeugd- en gezinsteam, maar steeds meer gemeenten werken met lokale teams voor alle inwoners (0 – 100). Vaak bieden ze zelf directe ondersteuning en hulp.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Stevige lokale teams

De verwachtingen van lokale teams zijn groot, zowel maatschappelijk als beleidsmatig. In de Hervormingsagenda spelen de teams een belangrijke rol. Om te komen tot meer eenduidige, stevige lokale teams stelde de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG) in maart 2024 het Richtinggevend kader Toegang, Lokale Teams en Integrale Dienstverlening vast. Vanuit de VNG krijgen gemeenten en lokale teams ondersteuning om dit in de praktijk te brengen.

Ook in het Toekomstscenario Jeugdbescherming wordt verwacht dat lokale teams betrokken zijn en blijven als er zorgen zijn over (on)veiligheid.

Daarnaast werken betrokken partijen aan een convenant 'stevige lokale teams', waarin ze afspraken maken over wat er de komende jaren van lokale teams mag worden verwacht. De Associatie Wijkteams droeg hier in 2022 al aan bij met een kwaliteitsstatuut. Zij faciliteert lokale teams bij het delen van ervaringen om zo samen te reflecteren en leren.

Behoeften inwoners en wijken

Een belangrijk aandachtspunt is of lokale teams de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen vanuit de behoeften

van inwoners en wijken. Beleidsontwikkelingen volgen elkaar snel op, maar afspraken in convenanten of standaarden garanderen nog niet dat het in de praktijk ook zo werkt. Als lokale teams een gezaghebbende rol moeten krijgen, zoals de deskundigencommissie dat in 2025 adviseerde, hebben zij daarvoor ontwikkeltijd nodig.

De lokale teams zijn een van de motoren van de transformatie van de jeugdhulp. De afgelopen jaren is gewerkt aan basisondersteuning en -hulp waarin normaliseren en samenwerking met buurten, wijken, organisaties en verenigingen centraal staan. Er wordt gepioneerd met wat voor jongeren en gezinnen het beste werkt. En er wordt onderzocht welke vormen van meer traditionele jeugdhulp in het werk van wijkteams te integreren zijn.

Tijd en ruimte voor ontwikkeling

Dat vraagt nieuwe samenwerking met de gespecialiseerde jeugdhulp en het veiligheidsdomein. Er komt meer aandacht voor collectieve en groepsgerichte vormen van ondersteuning. Soms vanuit lokale teams, soms vanuit specialistische hulp. Als de basis verandert en steviger wordt, moeten ook de meer specialistische vormen van hulp zich daarop aanpassen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Tegelijk vraagt dit tijd en realisme. Lokale teams en hun professionals moeten zich kunnen ontwikkelen. Belangrijk is dat zij zich daarbij gesteund voelen in hun afwegingen, zekerder worden in hun handelen en zich blijvend ontwikkelen. Leren moet daarbij vanzelfsprekend onderdeel zijn van het werk, met ruimte voor reflectie, groei en verbetering. Maar we moeten ervoor waken dat nieuwe regels of te veel beleid deze ontwikkel-mogelijkheden beperken.

3.4.2. Ambitie 2030

We volgen de ontwikkeling van lokale teams met nieuwsgierigheid en geven hun de ruimte om samen te leren wat werkt.

Sterke lerende lokale teams. Over vijf jaar hebben we in alle gemeenten lokale teams waar ontwikkelen en leren vanzelfsprekend ruimte krijgen. Reflecteren maakt deel uit van het dagelijkse werk. Opdrachtgevers en partners faciliteren dit actief. Kwaliteit wordt inzichtelijk en bespreekbaar via data (cijfers en verhalen), reflectie op praktijkervaringen en het delen van leeropbrengsten. Jongeren en ouders leveren hun ervaringskennis als vaste bron voor teams om te leren en ontwikkelen.

Collectief leren en agenderen. Over vijf jaar leren en ontwikkelen lokale teams niet alleen binnen hun eigen context, maar dragen ze hun kennis en ervaring ook bij aan beleid en praktijk van gemeenten, specialistische jeugdhulp en andere domeinen. Specialistische jeugdhulp ontwikkelt zich mede op basis van de ervaringen en behoeften uit de lokale teams, en omgekeerd.

Bruikbare instrumenten en beter toegeruste professionals. Nu leidt de ontwikkeling van kwaliteit vaak tot de behoefte aan nieuwe afspraken en kaders. VNG, KBL en partners onderzoeken bijvoorbeeld wat een kwaliteitskader Brede analyse kan toevoegen. Over vijf jaar is er balans: kaders waar nodig, maar vooral

ruimte voor verdere professionele ontwikkeling van lokale teams.

Sterkere samenwerking tussen lokale teams en andere domeinen.

Over vijf jaar zijn de verbindingen met onderwijs, zorg, veiligheid, werk en inkomen verdiept. Lokale teams werken effectiever integraal en organiseren sneller passende ondersteuning en hulp.

3.4.3. Knooppunten

Om deze ambities waar te maken, moeten we als betrokkenen in de jeugdhulp werken aan de volgende knooppunten:

Duidelijke verwachtingen. Breng samen in beeld wat de verwachtingen zijn van lokale teams. Vertaal dit naar de benodigde kennis, vaardigheden en houding van professionals en zorg voor tijd en ruimte om die te ontwikkelen.

Sterkere samenwerking over domeinen heen. Versterk lokale teams vooral in sector- en domeinoverstijgend werken. Leer van verschillende varianten, zoals 0-100-teams, veiligheidsthema's, (verplaatste) specialistische hulp en consultatie. Begrijp wat structureel werkt, zodat we daar samen in het hele netwerk van kunnen leren.

Vakmanschap en structuur. Onderzoek als professional, wijkteam en sector welk vakmanschap, welke ondersteuning en welke kaders en structuur nodig zijn. Zo kunnen lokale teams focussen op de wijkaanpak en normaliseren, en tegelijk signaleren, analyseren en hulp bieden bij opvoed- en opgroei-problemen.

Systematisch leren. Zet de kracht van de lokale teams in door ervaringen uit te wisselen en systematisch te evalueren, leren en continu verbeteren.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Agenderende rol versterken. Gebruik de inzichten van lokale teams over de behoeften van jongeren en gezinnen om beleid en specialistische hulp te beïnvloeden.

Bestuurlijk leren. Onderzoek wat opdrachtgevers nodig hebben om lokale teams te ondersteunen en sturen.

3.4.4. Versterken en verbinden van wat er al is

Op deze knooppunten vindt volop ontwikkeling plaats. Professionals, organisaties, gemeenten en regio's leren elke dag wat beter werkt. De Associatie Wijkteams functioneert hierbij als netwerk van en voor leden. Dit is een goede voedingsbodem voor samen leren.

Stevige lokale teams

Daarnaast biedt de VNG via het Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd (OZJ) en met name de Ondersteuningslijn Stevige lokale teams een stevig ondersteuningspakket. Ook binnen de kenniswerkplaatsen Jeugd is veel aandacht voor de ontwikkeling en het leren van lokale teams, net als in de proeftuinen van het Toekomstscenario Jeugd- en gezinsbescherming.

De komende jaren blijft dit een cruciaal thema. Daarom staat deze ontwikkeling in de Leeragenda Kwaliteit en Blijvend Leren. Zo versterken we bestaande bewegingen, borgen we collectief leren in kwaliteitsafspraken en zorgen we dat meer kinderen, jongeren, ouders, professionals, organisaties en gemeenten profiteren van de opbrengsten.

3.4.5. Leerlijnen om mee te starten

We bouwen voort op wat er al is. Samen ontwikkelen we meerjarige leerlijnen, waaraan vijfhoekpartners, netwerken, consortia en bewegingen zich verbinden. Deze leerlijnen richten zich op (de)implementatie, onderzoek en innovatie. Ze vormen het hart van onze leerstrategie en brengen ervaringskennis, praktijkervaring, beleid en wetenschap samen.

Eerste leerlijnen:

Samen leren in de lokale praktijk. Gericht op leeropgaven uit het Convenant Stevige Lokale teams. Met aandacht voor breed kijken en breed handelen door lokale teams en hun samenwerkingspartners.

Veiligheid. Gericht op kwaliteit en leren in situaties met veiligheidsvraagstukken, in samenhang met het Toekomstscenario Jeugdbescherming en de ontwikkeling van lokale teams.

Kwaliteit van ambulante hulp versterken. Gericht op verder uitwerken van ambulante hulp. Met aandacht voor vormen van collectieve en groepsgerichte hulp.

Grondhouding. Gericht op blijvend leren en versterken van vakmanschap en de grondhouding van professionals in het jeugdveld. Met aandacht voor samen beslissen, reflectieve praktijken, morele dilemma's en ruimte om te leren in de uitvoering.

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

Kinderen en jongeren groeien thuis of in een gezin op, met mensen die hen kennen en steunen. Als tijdelijk verblijf nodig is, krijgen ze hulp op een plek die veilig voelt, waar ze zichzelf mogen zijn en kunnen blijven leren en groeien. Kinderen, jongeren en hun ouders worden serieus genomen in keuzes over hulp, en merken dat er geluisterd wordt naar wat voor hen werkt.

3.5.1. Urgentie en uitdagingen

Kinderen hebben het recht om thuis op te groeien, bij hun ouders, broertjes, zusjes, familie en naasten. Als dat niet kan, dan het liefst 'zo thuis mogelijk': bij familie, naasten, pleegouders of in een gezinshuis. Soms is tijdelijk verblijf in de

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

- 3.1. Jeugdhulp die werkt
- 3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling
- 3.3. Sociale basis
- 3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams
- 3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp
- 3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

jeugdhulp nodig. Dat wordt gezien als minder wenselijk, maar als het nodig is, moet de hulp gelijkwaardig, aandachtig en kleinschalig zijn. De hulp richt zich op terugkeer naar huis of zelfstandig wonen, en blijft waar nodig zo lang beschikbaar als passend is. Deze visie op residentiële jeugdhulp is de afgelopen tien jaar ontwikkeld en inmiddels breed omarmd, maar de transformatie naar dit model is nog gaande.

'Professionals, organisaties, gemeenten en regio's leren elke dag wat beter werkt.'

Schadelijke effecten

De meerwaarde die kinderen, jongeren en ouders ervaren van een uithuisplaatsing is beperkt. Regelmatig krijgen kinderen en jongeren te maken met wisselende hulpverleners, doorplaatsingen, grote leefgroepen, een repressief groepsklimaat, vrijheidsbeperkende maatregelen of afzondering. Deze neveneffecten zijn schadelijk.

Daarom is de ombouw van residentiële jeugdhulp een belangrijk thema binnen de Hervormingsagenda Jeugd, net als de afbouw van gesloten jeugdhulp. Professionals, organisaties en gemeenten willen de kwaliteit van hulp verbeteren om uithuisplaatsingen te voorkomen, en leren hoe schadelijke effecten binnen de residentiële jeugdhulp te verminderen zijn. Maar zover zijn we nog niet.

Bij de transformatie van residentiële jeugdhulp moeten we oog houden voor kinderen en jongeren die door levenslange of levensbrede problematiek of een specifieke gezondheidssituatie (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen.

Hun behoeften, en die van ouders en verzorgers, verdienen blijvende aandacht. Ook de inbreng van patiënten- en ouderorganisaties en het leren van ervaringen zijn van groot belang.

Onbedoelde neveneffecten

Volgens kinderen, jongeren en ouders loopt de transformatie van residentiële jeugdhulp tegen verschillende belemmeringen aan. Professionals luisteren onvoldoende naar hen of werken te weinig met hen samen. Hierdoor sluit hulp onvoldoende aan bij hun leefwereld, cultuur, krachten en wensen. Kinderen en jongeren voelen zich vaak beoordeeld op het problematische gedrag dat ze laten zien, terwijl de oorzaken onderbelicht blijven.

Daarnaast ontbreken goede alternatieven voor residentiële hulp. Niet in elke regio is duidelijk welke ambulante mogelijkheden er zijn om thuis kansrijk op te groeien. Pleeggezinnen en gezinshuizen zijn schaars, en er is meer aandacht nodig voor het welbevinden van kinderen die daar wonen. Ook vakkundig personeel is schaars. Binnen de residentiële jeugdhulp krijgen kinderen en jongeren te maken met doorplaatsingen. En sommige nieuwe alternatieven, zoals een-op-een-begeleiding, blijken onbedoelde negatieve effecten te hebben.

Kleinschalig en aandachtsvol

Het kan anders. Het aantal gesloten plaatsingen en uithuisplaatsingen daalt de afgelopen jaren. Het programma 'Ik laat je niet alleen' laat zien dat afzonderingen sterk verminderen wanneer professionals en organisaties intensief en datagestuurd leren. Goede samenwerking, een gedeelde verklarende analyse en integrale gezinshulp blijken veelbelovende ontwikkelingen om uithuisplaatsing te voorkomen. Ook het behoud van het sociale netwerk en een ononderbroken schoolloopbaan zijn belangrijke beschermende factoren voor kinderen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Verschillende organisaties tonen aan dat kleinschalige, aandachtsvolle jeugdhulp met verblijf mogelijk is. Ook gemeenten en regio's werken hier gericht aan. Professionals en bestuurders rapporteren dat dit veel vraagt: doorzettingsvermogen, vakmanschap en leiderschap. Het vraagt ook om risico's verdragen, samen volhouden en verantwoordelijkheid nemen. En het betekent een cultuurverandering.

3.5.2. Ambitie 2030

Thuis opgroeien – dat is de ambitie voor kinderen, jongeren en hun ouders. Alle voorgaande thema's dragen hieraan bij. Voor de transformatie van residentiële hulp ligt de focus de komende jaren op drie vlakken:

1. versterken van passende ambulante hulp
2. versterken van verblijf in gezinsvormen
3. inperken van negatieve effecten van residentiële hulp door tijdelijke, aandachtsvolle hulp gericht op weer thuis of zelfstandig wonen

Over vijf jaar is merkbaar:

Passende ambulante hulp is de norm. Professionals richten zich op ambulante, integrale, gezinsgerichte hulp. Kinderen, jongeren en ouders merken dat. Waar nodig zijn er collectieve en groepsgerichte vormen van ondersteuning. Voorafgaand aan een uithuisplaatsing wordt een gedeelde verklarende analyse opgesteld waarin alternatieven voor uithuisplaatsingen zijn afgewogen en onderzocht. Nieuwe alternatieven zijn ontwikkeld en geëvalueerd.

Verblijf in een gezin is het alternatief voor thuis opgroeien. Kinderen, jongeren en groeien tijdelijk of langere tijd op bij een gezin in hun netwerk, bij een pleeggezin of gezinshuis. Zo dicht mogelijk bij huis, zodat contact met ouders, vrienden en school behouden blijft.

Jeugdhulp met verblijf in een residentiële voorziening. Kinderen, jongeren en hun ouders ervaren een residentiële voorziening als een tijdelijke, veilige en prettige plek, met ruimte om te ontdekken wie ze willen zijn en om zich te ontwikkelen. Het is geen laatste redmiddel omdat passende hulp ontbreekt, maar een positieve keuze omdat het op dat moment de juiste hulp biedt – ook voor langere tijd als dat in het belang van de jongere is. Professionals weten hoe zij er voor deze jongeren kunnen zijn, in nabijheid en met professionele deskundigheid op de levensgebieden waar de hulpvraag van de jongere ligt. Organisaties regelen de zorg zo dat ze maatwerk kunnen leveren en dat jongeren zich thuis voelen. Sensitieve en responsieve professionals dragen bij aan dit thuisgevoel.

3.5.3. Knooppunten

Om deze ambitie waar te maken, moet we als sector werken aan de volgende knooppunten:

Ambulante alternatieven ontwikkelen. Meer gezinsgerichte hulp, gericht op versterken van het netwerk en behoud van onderwijs.

Samenwerking versterken. Bouwen aan betere relaties tussen (residentiële) jeugdhulp en kinderopvang, onderwijs, informele netwerken en dagbesteding.

Gedeelde Verklarende Analyse toepassen. De kwaliteit en implementatie versterken, zodat professionals gezamenlijk kunnen beslissen over passende hulp.

Kwaliteit pleegzorg en gezinshuizen verbeteren. Sterkere samenwerking met hoogspecialistische zorg, bijvoorbeeld voor consultatie, kortdurende hulp of korte opnames, met behoud van een perspectiefvolle woonplek (thuis of in een gezin).

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Integraal gezinsgericht werken.

Domeinoverstijgend samenwerken om niet-passende hulp en doorplaatsingen te voorkomen.

Aandachtvolle zorg versterken en afname van vrijheidsbeperkende maatregelen.

In alle vormen van verblijf (ook gezinshuizen) leren professionals met en van elkaar.

Handelingsperspectief bieden.

Samen leren inschatten, verdragen en omgaan met risico's, zoals ernstig probleemgedrag, suïcidaliteit en zelfbeschadiging. Dit geldt zowel voor management van organisaties, maatschappij als politiek.

Bestuurlijk leren.

In kaart brengen wat de transformatie betekent voor een vernieuwd zorglandschap en financiering. Daarbij rekening houden met dat kleinschalige en minder gesloten zorgvormen duurder kunnen zijn en soms risicovoller lijken. De vraag is hoe we maatschappelijk kunnen omgaan met eventuele risico's, welke risico's we kunnen verdragen en wat dat van bestuurlijk leren en handelen vraagt.

Alternatieven voor gesloten

jeugdzorg. Kansrijke en goed onderbouwde en doordachte alternatieven ontwikkelen en versterken.

'Kennis wordt verzameld, verrijkt en gedeeld via vakgenoten, events, publicaties, kenniswerkplaatsen en kenniscentra.'

3.5.4. Versterken en verbinden van wat er al is

Op bovenstaande knooppunten vindt volop ontwikkeling plaats. Professionals, organisaties, gemeenten, regio's en landsdelen leren elke dag wat beter werkt. Belangrijke kennis komt uit bewegingen zoals de Beweging van 0, StroomOp, de Lerende Beweging Pleegzorg, de Academische Werkplaats Risicojeugd, het Consortium Kleinschaligheid, het Expertisenetwerk Integraal werken en het Netwerk Met Andere Ogen. Deze kennis wordt verzameld, verrijkt en gedeeld via vakgenoten, events, publicaties, kenniswerkplaatsen en kenniscentra.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

'Het netwerk KBL geeft sterke leer- en onderzoeksnetwerken de ruimte en middelen om door te ontwikkelen, kennis en expertise te verbreden en te verdiepen.'

Het opnemen van deze ontwikkeling in de Leeragenda Kwaliteit en Blijvend Leren is bedoeld om deze bewegingen te versterken en om het collectief leren verder te versterken en te verankeren in kwaliteitsafspraken binnen de sector. Zo profiteren meer kinderen, jongeren, ouders, professionals, organisaties en gemeenten van de opbrengsten.

De rol van het netwerk KBL is daarbij om sterke leer- en onderzoeksnetwerken ruimte en middelen te geven om door te ontwikkelen, kennis en expertise te verbreden en verdiepen, en langer vol te houden.

3.5.5. Leerlijnen om mee te starten

We bouwen voort op wat er al is. Samen ontwikkelen we meerjarige leerlijnen, waaraan vijfhoekpartners en bestaande netwerken, consortia en bewegingen zich verbinden. Deze leerlijnen richten zich op (de)implementatie, onderzoek en innovatie. Ze vormen het hart van onze leerstrategie en brengen ervaringskennis, praktijkervaring, beleid en wetenschap samen.

Eerste leerlijnen:

Verklarend analyseren. Gericht op samen met het gezin beter begrijpen wat oorzaken van vragen en problemen zijn en daarop passende hulp inzetten. De leerlijn richt zich op de bedoeling achter verklarend analyseren, kwaliteit, implementatie en monitoring.

Implementatiekracht in organisaties vergroten. Gericht op toepassen van werkzame hulp en kennis in de context van organisaties en samenwerkingen. Met aandacht voor expertise, vaardigheden en randvoorwaarden, en zorg om personeel. Denk aan rollen als scientist-practitioner, implementatieteams of implementatiefellows.

Stroomopwaarts leren. Gericht op lerend ontwikkelen van de best passende zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen in de meest kwetsbare omstandigheden. Met aandacht voor het terugdringen van ongewenste handelingen en aanbod, zoals vrijheidsbeperkende maatregelen, doorplaatsingen en gesloten plaatsingen. En voor de opbouw van gewenst aanbod, zoals ononderbroken schoolgang en ambulant, gezinsgericht en kleinschalig hulpaanbod.

Lerende beweging pleegzorg. Gericht op samen met betrokkenen pleegzorg verder ontwikkelen.

Kwaliteit van ambulante hulp versterken. Gericht op verder uitwerken van ambulante hulp. Met aandacht voor vormen van collectieve en groepsgerichte hulp.

Data en monitoring. Gericht op monitoring van kwaliteit en ontwikkelingen in de jeugdhulp en datagedreven leren.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

3.1. Jeugdhulp die werkt

3.2. Samenwerken met gezin en alle betrokkenen onderling

3.3. Sociale basis

3.4. Kwaliteit en leren in lokale teams

3.5. Lerend werken aan transformatie residentiële jeugdhulp

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

3.6. Oproep aan de lezer: reflectie en feedback

Deze versie van de Leeragenda is in co-creatie ontwikkeld met vele betrokkenen. Misschien heb je zelf bijgedragen aan deze Leeragenda, of aan de ontwikkelingen die hier beschreven worden.

We hopen dat de Leeragenda herkenning oproept en uitnodigt om mee te doen. Dat kan al door te lezen en te reflecteren. Bij dit hoofdstuk met focusthema's vragen we je:

- ┃ Welk focusthema, knooppunt of welke leerlijn sluit aan bij jouw werk, organisatie of perspectief?
- ┃ Op welk onderdeel voel jij je uitgenodigd? Wat vind je interessant?
- ┃ Wat kun je zelf doen? En wat heb je nodig om mee te leren?

Wil je je reflectie delen? Bespreek het met een collega of samenwerkingspartner. Of deel het met KBL via info@kbl.nl of [LinkedIn](#).

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

Al doende leren

Leren gebeurt elke dag in de jeugdhulp. Deze leeragenda helpt om focus aan te brengen en samen te leren rond vijf belangrijke thema's. In de voorgaande hoofdstukken beschreven we de thema's en welke opgaven daarbij horen, en wat dit vraagt van leren.

In dit hoofdstuk gaan we in op de leerlijnen, die helpen om verder te komen in het leren. Hierin staan de belangrijkste ontwikkelpunten, implementatieopgaven en onderzoeksthema's centraal.

4.1. Leerlijnen

De leerlijnen helpen om leren concreet te maken. Zoals in hoofdstuk 2 beschreven gebruiken we de term 'leerlijnen' als overkoepelende term voor activiteiten rond leren, reflecteren, onderzoeken, innoveren en implementeren bij een specifieke opgave. In dit hoofdstuk lichten we de afzonderlijke leerlijnen verder toe.

Leerlijnen van het werkveld

De meerjarige leerlijnen die we hier beschrijven, zijn niet van KBL zelf, maar van het hele jeugdveld. Partners uit de sector gaan er de komende jaren samen mee aan de slag. Vaak bouwen ze voort op initiatieven en ervaringen uit de afgelopen jaren. Soms worden losse elementen samengebracht, en soms ontstaat er een nieuw begin.

In deze leerlijnen werken vijfhoekpartners, expertisenetwerken, consortia en bewegingen langdurig samen. Er is aandacht voor (de)implementatie, onderzoek en innovatie. De leerlijnen vormen het hart van onze leerstrategie: ze verbinden ervaringskennis, praktijkervaring, beleid en wetenschap.

Leerlijnen gaan verder dan het samenbrengen van individuen – jongeren, ouders, professionals, beleidsmedewerkers en bestuurders. Ze richten zich op het collectief en duurzaam leren. Hoe

draagt leren bij aan betere interactie tussen jongeren, ouders en professionals? Hoe zorgt het voor verandering in de praktijk van organisaties, in beleid en inkoop? En hoe helpt duurzaam leren bij reflectie, toepassen wat werkt en stoppen met wat niet werkt? Als hulpmiddel gebruiken we de leercirkel met de vier onderdelen: verbinding aangaan, samen beslissen, doen wat werkt en samen reflecteren.

Ondersteuning door KBL

KBL ondersteunt de leerlijnen op verschillende manieren:

- door bestaande initiatieven financieel te versterken en zo continuïteit en duurzaamheid te bevorderen;
- door in de startfase partijen samen te brengen, plannen verder uit te denken en vervolgens als partner betrokken te blijven;
- en door zelf initiatief te nemen en nieuwe trajecten op te starten.

De leerlijnen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdhulp. Voor alle leerlijnen werken we daarom samen aan een specifieke Theory of Change: een hulpmiddel om inzicht te krijgen in hoe leren bijdraagt aan verandering. Het is geen vaststaand model. Leren en ontwikkelen verlopen nooit lineair, maar vragen om voortdurende reflectie en bijsturing.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

Nog niet alle leerlijnen zijn ontwikkeld. Sommige bouwen voort op eerdere activiteiten en zijn dus al deels gestart. Andere zitten nog in de verkenningfase, waarin plannen verder worden uitgewerkt. Een deel bevindt zich in de initiatiefase. Dit zijn de leerlijnen die we nu prioriteit geven.

Tegelijkertijd moet de leeragenda flexibel blijven, zodat we kunnen inspelen op nieuwe, actuele vragen van kinderen, jongeren, gezinnen, professionals, aanbieders en overheden. Niet met de houding van 'u vraagt en wij draaien', maar met oog voor actuele ontwikkelingen die invloed hebben op maatschappelijke opgaven. De leeragenda is daarmee ook een blijvende uitnodiging aan iedereen om mee te doen en samen te werken aan betere kwaliteit van de jeugdhulp.

4.2. Leerlijnen om mee te starten

We starten met een aantal leerlijnen die een stevige basis vormen voor meerdere thema's. Deze leerlijnen versterken daarmee het effect van andere leerlijnen. Bij sommige bouwen we voort op bestaande ervaringen en initiatieven en kan er op korte termijn al voortgang worden geboekt, bijvoorbeeld rondom verklarend analyseren, informele steun, StroomOpwaarts en pleegzorg.

1. Versterken grondhouding

Deze leerlijn richt zich op het versterken van vakmanschap en grondhouding van professionals in het jeugdveld. De focus ligt op goed luisteren, samen beslissen, reflectie, morele dilemma's en de leefwereld van jeugdigen en gezinnen.

We investeren in praktijkleren voor professionals, met een divers en vraaggericht leeraanbod, zoals coaching on the job, trainingen en moreel beraad. Samen met partners ontwerpen we een basisaanbod voor startende professionals. Zodra dit aanbod ontwikkeld is, werken we aan opschaling en brede

'Voor alle leerlijnen willen we met de betrokkenen werken aan een specifieke Theory of Change: hoe draagt leren bij aan verandering.'

toegankelijkheid in de praktijk. Dit zal een component initiële opleidingen hebben én een element van praktijk. We houden oog voor wat structureel leren binnen organisaties vraagt.

Tijdens de ontwikkeling en uitvoering werken we aan een gedeelde visie op grondhouding. We zorgen dat deze visie wordt verankerd in relevante documenten voor opleidingen, professioneel handelen en beleid. Denk aan expertiseprofielen, curricula, richtlijnen en kwaliteitskaders.

We verwachten dat de gezamenlijk ontwikkelde visie op grondhouding, samen met het basisaanbod, leidt tot duurzaam sterker handelen en betere resultaten voor jeugdigen en gezinnen.

2. Implementatiekracht in organisaties vergroten

Deze leerlijn richt zich op het versterken van implementatiekracht bij professionals, beleidsmakers en bestuurders in organisaties in het jeugdveld. Het doel is om zowel de organisatiecultuur als de structuur te verbeteren. De cultuurverandering draait om blijvend leren en reflecteren en steeds kijken wat er nodig is om kennis echt toe te passen. De structurele verbetering gaat over het vaker en beter benutten van kennis over wat werkt.

We starten met het ontwikkelen van een leergang voor een aantal organisaties, waarin leren en toepassen samengaan.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

Scholing en coaching op implementatie in teams en organisaties vormen de kern. Daarbij maken we mogelijk gebruik van modellen als de scientist-practitioner en implementatiefellows om expertise, vaardigheden en randvoorwaarden te versterken.

We verwachten dat diverse organisaties in de jeugdhulp hun bestaande capaciteit en competenties kunnen vergroten, zodat kennis systematischer wordt toegepast. Praktijkgericht leren helpt om randvoorwaarden beter in te richten en kennis duurzaam te benutten in beleid en praktijk. We werken hierin samen met partners als Hogeschool Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Doen Wat Werkt, BPSW en brancheorganisaties.

Tijdens de ontwikkeling en uitvoering van de leergang verbeteren we deze stap voor stap en maken we hem toegankelijk voor meer organisaties.

We letten daarbij op welke kennis en vaardigheden een plek moeten krijgen in initiële opleidingen (hbo en wo) en wat beter past bij postinitieel onderwijs of leren in de praktijk. Zo versterken we gaandeweg de implementatiekracht in organisaties én in de sector als geheel.

3. Verklarend analyseren

Deze leerlijn versterkt de beweging om de gedeelde verklarende analyse beter toe te passen en verder te verbeteren als basis voor jeugdhulp. De ambitie is een cultuur waarin leren en verbeteren vanzelfsprekend zijn – met oog voor de bedoeling van verklarend analyseren, de professionele houding en het gebruik van actuele kennis over wat werkt. Door samen te leren en kennis systematisch toe te passen, ontstaat beter afgestemde hulp, meer eigenaarschap bij gezinnen en een sterkere uitvoeringspraktijk op alle niveaus.

Deze leerlijn biedt ruimte voor een duurzame lerende beweging. Ze bouwt voort op bestaande netwerken en eerder behaalde resultaten. De beste kennis, sterke praktijken, ervaring en energie vormen daarbij de verbindende schakels. Grondleggers van de drie meest gebruikte methodieken voor verklarend analyseren, samen met praktijkprofessionals, ervaringsdeskundigen, onderzoekers, aanjagers van verandering en beleidsmakers, bepalen gezamenlijk de focus voor de komende tijd en zoeken naar manieren om samen meer te bereiken. Door bestaande activiteiten en netwerken met elkaar te verbinden, vergroten we de slagkracht.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

'Sommige leerlijnen bouwen voort op bestaande ervaringen en initiatieven.'

In 2026 ligt de nadruk op de bedoeling van verklarend analyseren, de implementatie binnen organisaties, het volgen van proces en resultaten, en duurzaam borgen van kwaliteit en randvoorwaarden.

4. Informele steun

Het belang van informele steun voor jongeren en ouders is steeds duidelijker geworden. De afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met het trainen van professionals in gelijkwaardig samenwerken met informele steunfiguren, de randvoorwaarden voor implementatie en het borgen hiervan binnen organisaties. FACTOR-I (voorheen JIMwerkt) vervult hierin een voortrekkersrol.

De komende jaren richt deze leerlijn zich op het versterken van informele steun voor gezinnen, in het kader van circulaire zorg. De focus ligt op samenwerking met het netwerk, de herstelbeweging, het versterken van de sociale basis en normalisering. Vanuit de bestaande samenwerking tussen FACTOR-I en SBJ bouwen we verder aan bredere implementatie. Naast de residentiële jeugdzorg komt er meer aandacht voor training van professionals in andere delen van de jeugdhulp en mogelijk aanpalende sectoren. We werken aan samenwerking met opleidingen om aandacht voor informele steun te vergroten. Ook kijken we hoe de kennis over informele steun verder kan worden ontwikkeld, geborgd en verspreid, en welke leer- en onderzoeksactiviteiten daarvoor nodig zijn. We hebben ook aandacht voor het leren met verschillende vormen van georganiseerde informele steun, zoals met partners verenigd in de Alliantie Informele Steun e.a.

5. StroomOpwaarts leren

StroomOp is een netwerk van jeugdhulp- en onderwijsprofessionals dat zich inzet voor eerdere, snellere en beter passende hulp voor jongeren en hun ouders – in een liefdevolle, stabiele en veilige omgeving en waar de hulp bij voorkeur thuis wordt geboden. Professionals en brancheorganisaties werken samen aan een lerend jeugdhulpstelsel.

De beweging van StroomOpwaarts leren bestaat al enkele jaren, tot nu toe vooral met tijdelijke subsidies. Met deze leerlijn willen we die beweging duurzamer verankeren, zodat lerend ontwikkelen, het gebruik van nieuwe kennis en data-gedreven leren een blijvende plek krijgen in de transformatie van residentiële hulp.

De leerlijn richt zich op het lerend ontwikkelen van de best passende zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen in de meest kwetsbare omstandigheden. Daarbij gaat de aandacht naar het terugdringen van ongewenste handelingen en vormen van hulp (zoals vrijheidsbeperkende maatregelen, doorplaatsingen en gesloten plaatsingen) en de opbouw van gewenst aanbod (zoals ononderbroken schoolgang, ambulante, gezinsgerichte en kleinschalige hulp).

Daarnaast richt de leerlijn zich op het volgen van de voortgang van de beweging, het verbinden van belangrijke professionals en organisaties, en het mogelijk maken van leren op en tussen werkvloeren. Door thematiserend leren krijgt de beweging focus.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

'De leerlijnen krijgen in co-creatie met het werkveld verder vorm.'

6. Lerende beweging pleegzorg

Deze leerlijn richt zich op het versterken en uitbreiden van de Lerende beweging pleegzorg, samen met betrokken partners en experts. Het doel is om een duurzaam lerend netwerk te vormen dat bijdraagt aan kwaliteitsverbetering in de pleegzorg. Professionals, pleeggezinnen, beleidsmakers, bestuurders en onderzoekers werken samen aan gedeeld leren en het toepassen van kennis. Daarbij zoeken we ook de verbinding met aanverwante domeinen, zoals gezinshuizen, kleinschalige voorzieningen en kwaliteitscriteria.

We verwachten dat deze beweging, gevoed door actuele vragen en urgenties (zoals het recente rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd), leidt tot betere afstemming, versterkt vakmanschap en een lerende cultuur in de pleegzorgpraktijk.

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

7. Samen leren in de lokale praktijk

De afgelopen jaren hebben lokale teams zich verder ontwikkeld. De Associatie Wijkteams speelt een belangrijke rol, door leren binnen en tussen lokale teams te stimuleren. De ondersteuningslijn Stevige Lokale Teams van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd ondersteunt gemeenten bij het leggen van de basis voor opdrachtgever- en opdrachtnemerschap t.a.v. lokale teams.

Naar verwachting zal binnenkort het convenant stevige lokale teams worden ondertekend waarin door kernpartners randvoorwaardelijke afspraken worden gemaakt voor het werken in en rondom lokale teams. Met dit convenant als

uitgangspunt gaan we in gesprek met de VNG en de Associatie Wijkteams, over wat dit eventueel vraagt aan aanvullende acties binnen deze leerlijn. Ten aanzien van het leren voor en door lokale teams, en ten aanzien van het leren in gemeenten over het vormgeven van stevige lokale contexten, hebben respectievelijk de Associatie Wijkteams en de Ondersteuningslijn Stevige Lokale Teams van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd hun rol gepakt.

In de tussentijd werkt KBL samen met partners aan het ontwikkelen van een gedeeld gedachtengoed over 'breed kijken en breed handelen' en aan het leren hiervan. Daarnaast willen we het leren rondom de rol van jeugdconsulent of ondersteuner jeugd in de huisartsenpraktijk verder versterken.

8. Kwaliteit en leren in en tussen regio's en landsdelen

Alle gemeenten en jeugdhulpregio's werken aan de transformatie van de jeugdhulp. Daarbij doen partijen veel waardevolle ervaring op en lopen ze tegen unieke en overeenkomende vragen en opgaven aan. Gemeenten en regio's leren, doen onderzoek en ontwikkelen innovaties – vaak samen met regionale expertiseteams, bovenregionale expertisenetwerken, kenniswerkplaatsen en onderwijs- en onderzoeksinstituten.

De afgelopen jaren zijn verschillende initiatieven ontstaan die het leren binnen en tussen gemeenten en regio's versterken, met aandacht voor de perspectieven van jongeren en ouders, professionals, organisaties en overheden. Toch ontbreekt het vaak aan tijd en ruimte om het leren duurzaam voort te zetten, te verdiepen en om ook van elkaar te leren over langere perioden heen.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

Op basis van eerste verkennende gesprekken spreekt KBL verder met lokale, regionale en landelijke partners over hoe dit leren verder gefaciliteerd kan worden, waar meer samenhang gewenst is en hoe deze leerlijn verder vorm krijgt.

9. Kwaliteit van ambulante hulp versterken

Deze leerlijn richt zich op het verbeteren van de kwaliteit van ambulante hulp, met nadruk op gezinsgerichte, integrale en collectieve vormen van ondersteuning. Het doel is gezinnen te versterken en uithuisplaatsingen te voorkomen.

We richten ons op het ontwikkelen van groepsaanbod voor jongeren en ouders, gezinsgerichte hulp en peersupport – in nauwe samenwerking met netwerken en consortia die hier al veel kennis en ervaring in hebben opgebouwd. We gaan ervan uit dat gezinsgerichte, integrale hulp betere resultaten oplevert dan hulp die alleen op het kind is gericht. Door samen te leren en werkvormen te ontwikkelen

die aansluiten bij gezinnen, bevorderen we samenhang, afstemming en duurzame hulpverlening. Daarnaast is er in deze leerlijn aandacht voor de randvoorwaarden die nodig zijn om deze manier van werken mogelijk te maken. De verdere uitwerking van de leerlijn gebeurt in co-creatie met het werkveld.

10. Netwerken voor Specialistische Jeugdhulp

Deze leerlijn bouwt voort op de (boven) regionale en landelijke netwerken voor specialistische jeugdhulp, zoals voor trauma, eetstoornissen en suïcidaliteit. Het doel is om kwaliteitsverbetering en vernieuwing binnen deze specialistische zorg duurzaam te versterken. Door gezamenlijk vraagstukken te analyseren en leergerichte 'hoe kun je'-vragen te formuleren, stimuleren we kennisdeling tussen de verschillende netwerken. Daarbij onderzoeken we hoe zij een brug kunnen vormen tussen generalistische en specialistische hulp, bijvoorbeeld via regionale aanpakken of consultatiefuncties.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

'KBL draagt bij aan bestuurlijk draagvlak en commitment, de juiste expertise en uitvoeringskracht ten behoeve van de leerlijnen.'

We willen leren wat dit vraagt aan expertise en randvoorwaarden. We gaan ervan uit dat het actief verbinden van expertise, praktijkervaring en beleid leidt tot betere afstemming, effectievere inzet van passende hulp en een vernieuwende beweging in de specialistische jeugdhulp.

11. Overgang naar volwassenheid

Jongeren benadrukken steeds opnieuw hoe belangrijk het is dat de jeugdhulp tijdig en passend aandacht besteedt aan de overgang naar volwassenheid. Nu wordt van jongeren in kwetsbare situaties juist vaak te veel zelfstandigheid verwacht, zeker in vergelijking met leeftijdsgenoten.

Aandacht voor de zogenaamde 'big five' leefdomeinen – support, wonen, school en werk, inkomen en welzijn – is daarbij essentieel. In de afgelopen jaren zijn er al verschillende initiatieven ontstaan om deze overgang beter te ondersteunen. Er is een richtlijn Toekomstgericht werken ontwikkeld, deze vraagt implementatie. Goede samenwerking met andere domeinen als de Wmo en de volwassen-ggz is daarbij onmisbaar. Evenals hoe gemeenten en organisaties overgangen goed faciliteren. KBL gaat de komende periode met partners verder in gesprek over hoe deze leerlijn het best ontwikkeld kan worden.

12. Veiligheid

Vraagstukken rond (on)veiligheid in de jeugdhulp zijn van groot belang. In de proeftuinen die gekoppeld zijn aan het toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming zijn de afgelopen jaren waardevolle lessen geleerd. Tegelijkertijd staat de jeugdbescherming nog altijd onder grote druk, zoals de

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie & Veiligheid onlangs opnieuw vaststelden. Landelijk wordt nagedacht over mogelijke vervolgstappen. KBL sluit aan bij deze ontwikkelingen. We verkennen samen met partners hoe we een leerlijn kunnen inrichten die aansluit bij de behoeften en mogelijkheden in het veld.

13. Data en monitoring

Deze leerlijn richt zich op het versterken van datagedreven leren en monitoren binnen de jeugdhulp. Het doel is dat inzichten uit data actief bijdragen aan reflectie, bijsturing en kwaliteitsverbetering. In samenwerking met bestaande netwerken en organisaties – zoals SEJN, DREAMS, de StroomOP Monitor en de werkgroep data en monitoring van de hervormingsagenda – werken we aan het beter benutten van data. We ontwikkelen een gedeelde taal, brengen data samen en formuleren relevante leer- en beleidsvragen.

We gaan ervan uit dat zorgvuldige dataverzameling en duiding – met oog voor ethiek, privacy en zeggenschap – leiden tot meer inzicht, betere keuzes en een positieve bijdrage aan de mentale gezondheid van jongeren. Monitoring is daarbij een middel om te leren en verbeteren, niet in de eerste plaats een instrument voor verantwoording. Deze leerlijn wordt verder uitgewerkt in co-creatie met het werkveld.

14. Technologie en AI

De mogelijkheden van technologie en vooral van artificiële intelligentie (AI) groeien razendsnel. Jongeren en ouders maken er zelf gebruik van, en ook binnen organisaties en netwerken ontstaan steeds meer initiatieven. Soms ligt de

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

focus op toepassingen binnen de eigen organisatie, soms op de interactie tussen jongeren, ouders en professionals. Met deze leerlijn willen we samen met partners in kaart brengen wat er al gebeurt, welke behoeften er zijn, waar gezamenlijk leren voordelen heeft en wat dit van opleiding en onderzoek vraagt.

Intussen ondersteunt KBL een pilot van het Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie, waarin met hulp van beslismodellen praktijkstandaarden beter toegankelijk worden gemaakt voor professionals.

14 leerlijnen vormen de basis

Deze veertien leerlijnen vormen de basis van waaruit de leeragenda van start gaat. Daarmee geven we richting aan het gezamenlijke leren. Tegelijk beseffen we dat nog niet op alle thema's er evenveel ligt. Zo zijn verschillende leerlijnen verbonden aan de sociale basis, maar bestaat er nog geen leerlijn die zich daar

specifiek op richt. KBL ondersteunt al wel initiatieven die hieraan bijdragen, zoals Kenniswerkplaats Pedagogische Basis.

Ook het project Systeemshift van de Nationale Jeugdraad en het NJi, waarin ervaringskennis van jongeren centraal staat, sluit hierbij aan. De komende periode verkent KBL of er behoefte is aan een aparte leerlijn voor de sociale basis. We zetten het gesprek over leren verder, in het kader van de verbinding tussen opvang, onderwijs en jeugdhulp, samen met de Verbindingsroute Jeugd en het netwerk Met Andere Ogen.

Daarnaast gaan we de komende periode verder in gesprek over welke betekenis voor opleidingen kunnen hebben en hoe de leeropbrengsten ook ten goede kunnen komen aan de opleidingen voor de verschillende professionals.

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

4.1. Leerlijnen

4.2. Leerlijnen om mee te starten

4.3. Leerlijnen om komend jaar te ontwikkelen

4.4. Tot slot

Bijlage: literatuur en bronnen

4.4. Tot slot

Deze leerlijnen krijgen in co-creatie met het werkveld verder vorm. We hebben hier een eerste schets gegeven van hoe de leerlijnen er uit kunnen gaan zien, maar de gezamenlijke invulling staat centraal. KBL zorgt daarbij voor bestuurlijk draagvlak en commitment, de juiste expertise en uitvoeringskracht. We starten liever klein en haalbaar – met een aantal teams, organisaties, gemeenten of regio's – en schalen later op. Soms doen alle vijfhoekpartners mee aan een leerlijn, soms richt een leerlijn zich op een specifieke groep. De komende periode werken we samen met partners aan de verdere uitwerking. Sommige leerlijnen kunnen al in 2026 van start gaan, andere vragen meer tijd voor gezamenlijke voorbereiding. We hopen dat deze leerlijnen een uitnodiging en kompas vormen om leren, ontwikkelen, evalueren en implementeren te stimuleren en te borgen. KBL gaat graag met bestaande en nieuwe partners in gesprek om de leerlijnen verder vorm te geven.

[illegible]

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

Literatuur en bronnen

- @ease. (z.d.). *Overzicht wetenschappelijk onderzoek naar mentaal welzijn van jongeren*. https://ease.nl/wetenschappelijk-onderzoek/?_gl=1*16qpb1*_up*MQ.*_gs*MQ..&gclid=C-j0KCQiA5ablBhCaARIsAM3-zFVqtIzeIzBM-IlcTwHLwbr5e2Sa5F6VWBpFTK_OnTFA33maB50wL-1QaAmXsEALw_wcB
- Academische Werkplaats Risicojeugd. (2024). *Eindrapport "Ik laat je niet alleen": Een gezamenlijk onderzoek naar het verminderen van vrijheidsbeperkende maatregelen in JeugdzorgPlus*. <https://www.awrj.nl/wp-content/uploads/2023/09/Eindrapport-Ik-laat-je-niet-alleen.pdf>
- Academische Werkplaats Risicojeugd. (2024). *Onderwijs en de transformatie van de JeugdzorgPlus*. https://www.awrj.nl/wp-content/uploads/2024/07/Onderwijs-en-de-transformatie-van-de-JeugdzorgPlus_juli-2024-1.pdf
- Academische Werkplaats Risicojeugd. (z.d.). *Project: Ik leer niet alleen*. <https://www.awrj.nl/projecten/lopende-projecten/ik-leer-niet-alleen>
- Associatie Wijkteams. (2022). *Kwaliteit moet je doen! Kwaliteitsstatuut wijkteams versie 1.0*. <https://associatiewijkteams.nl/aw/wp-content/uploads/2023/05/01122022-Kwaliteit-moet-je-doen.-Kwaliteitsstatuut-wijkteams-versie-1.0-1.pdf>
- AWJ Noord-Brabant. (2024). *Meerjarig onderzoek naar de ervaren effecten van specialistische jeugdhulp*. <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderzoek/instituten-en-research-groepen/tranzo/nieuws/hoe-gaat-het-later>
- Baart, A. (2024). *Het kunnen uithouden. De kracht van machteloosheid*. https://www.presentie.nl/wp-content/uploads/2025/01/Het_kunnen_uithouden_Andries_Baart_december_2024.pdf
- Bastiaanssen, I. (2025). *Als een PIJL uit een boog: Samen doeltreffend innoveren in het jeugdlandschap*. https://www.i-flipbook.nl/nl_nl/flipbook/2646-lectorale-rede-inge-bastiaanssen.html?cms%5Bflipbook%5D%5Bbook%5D%5Beditor%5D=1#3
- BEN-NH. (2021). *Bovenregionaal plan. Een Thuis voor Noordje*. <https://bennh.nl/wp-content/uploads/2024/12/Bovenregionaal-plan-Een-Thuis-voor-Noordje-Def24122021.pdf>
- Beweging van nul. (2025). *Op de groei*. <https://www.bewegingvannul.nl/op-de-groei/>
- Bhugwandass, J. (2024). *Eenzaam gesloten. Onderzoek naar de ervaringen van jongeren met ZIKOS*. <https://www.expex.nl/onderzoek-zikos>
- Boelhouwer, M., Loykens, E., & van Geert, P. (2024). *De toeslagenaffaire en andere complexe problemen: De verklarende analyse vanuit een complex dynamisch systeem perspectief*. <https://jeugdinhoudontwikkeling.nl/article/view/19095/21386>
- Commissie onderzoek naar geweld in de Jeugdzorg. (2019). *Onvoldoende beschermd - Geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden*. <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2024/05/onvoldoende-beschermd-geweld-in-de-nederlandse-jeugdzorg-van-1945-tot-heden.pdf>
- Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen. (2025). *Erfenis van onrecht, De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*. <https://open.overheid.nl/documenten/30e38572-ae64-4373-9d84-4a6d5cb221e8/file>
- Consortium Kleinschaligheid. (2025). *Kwaliteitskompas Kleinschaligheid in de jeugdhulp 2025-2030*. <https://www.consortiumkleinschaligheid.nl/wp-content/uploads/2025/07/Kwaliteitskompas-Kleinschaligheid-in-de-Jeugdhulp-Versie-1-Juli-2025.pdf>
- CPB. (2018). *Jeugdhulpgebruik en de inzet van actieve wijkteams*. <https://www.cpb.nl/system/files/cpbmedia/omnidownload/CPB-Notitie-Jeugdhulpgebruik-en-de-inzet-van-actieve-wijkteams.pdf>

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- I Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd. (2025). *Groeipijn*. <https://open.overheid.nl/documenten/749943b7-18be-4b0d-9dd7-7a8f33b9b084/file>
- I European Union Children's Participation Platform. (2024). *THE LUNDY MODEL OF CHILD PARTICIPATION*. <https://eu-for-children.europa.eu/system/files/2024-10/The-Lundy-model-of-child-participation.pdf>
- I ExpEx, Stichting Alexander, & Nji. (2021). *Gelijkwaardig, eigen en wijs Jongeren aan het woord over ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg*. <https://www.nji.nl/system/files/2021-06/Gelijkwaardig,-eigen-en-wijs.pdf>
- I ExpEx. (2022). *Stoppen met Gesloten Jeugdzorg Position Paper*. <https://www.expex.nl/wp-content/uploads/2022/11/Position-Paper-Stoppen-met-Jeugdzorgplus-2022.pdf>
- I ExpEx. (2023). *Ideeën van ExpEx voor een liefdevolle jeugdzorg*. <https://www.expex.nl/ideeen-van-expex-voor-een-liefdevolle-jeugdzorg>
- I Flevi. (2024). *Praatplaat voor een prettig pedagogisch klimaat in het onderwijs*. <https://www.flevikenniswerkplaatsjeugd.nl/wp-content/uploads/2024/07/Mentaal-welbevinden-def-nieuw.pdf>
- I Flevi. (2024). *Samen kennis maken: jongerenparticipatie in praktijkgericht onderzoek*. 104803217_10800803_Anderszins_uitgave_5_SDF-Windesheim-.pdf
- I Flevi. (2024). *Waar een wil is, is een weg? Implementatie van een interdisciplinair team voor gezinnen met meervoudige complexe problemen*. https://www.flevikenniswerkplaatsjeugd.nl/wp-content/uploads/2024/05/63_02_72_Waar-een-wil-is-is-een-weg-Pamela.pdf
- I GYC. (2024). *Big 5: Onze aanbevelingen voor huisvesting*. <https://www.generationyouthcare.nl/wonen/big-5-onze-aanbevelingen-voor-huisvesting>
- I GYC. (2025). *'Samen bouwen aan liefdevolle jeugdzorg'*. <https://www.generationyouthcare.nl/acties/nieuw-publicatie-samen-bouwen-aan-liefdevolle-jeugdzorg/>
- I Harder, T, & Zijlstra E. (2023). *De noodzaak om schade te voorkomen bij jongeren van 18+ die de residentiële jeugdhulp moeten verlaten: Een interdisciplinaire wetenschappelijke onderbouwing*. <https://www.eur.nl/essb/media/112317>
- I Het ondersteuningsteam uithuisplaatsingen toeslagenaffaire. (2024). *Twijfel als krachtig gereedschap voor doorbraken*. https://hetondersteuningsteam.nl/wp-content/uploads/2024/05/Publicatie_OT_2024_Twijfel-als-krachtig-gereedschap.pdf
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2023). *Rapport -De centrale rol van lokale teams in de jeugdhulpketen*. <https://www.igj.nl/documenten/2023/06/20/rapport-de-centrale-rol-van-lokale-teams-in-de-jeugdhulpketen>
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2024). *Grote zorgen af- en ombouw gesloten jeugdzorg: hulp aan jongeren is niet op orde*. <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2024/11/05/grote-zorgen-af--en-ombouw-gesloten-jeugdzorg-hulp-aan-jongeren-is-niet-op-orde>
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2024). *Zorgen over jongeren met een complexe hulpvraag buiten de gesloten jeugdhulp*. <https://www.igj.nl/documenten/2024/04/25/zorgen-over-jongeren-met-een-complexe-hulpvraag-buiten-de-gesloten-jeugdhulp>
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2025). *Aanbevelingen voor verbetering kwaliteit jeugdhulp in gezinshuizen*. <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2025/03/20/aanbevelingen-voor-verbetering-kwaliteit-jeugdhulp-in-gezinshuizen>
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2025). *Als zelf overheidsingrijpen kinderen geen bescherming biedt*. <https://www.igj.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/09/25/als-zelfs-overheidsingrijpen-kinderen-geen-bescherming-biedt/rapport-als-zelfs-overheidsingrijpen-kinderen-geen-bescherming-biedt.pdf>
- I Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2025). *Pleegkinderen uit beeld*. <https://www.igj.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/09/25/pleegkinderen-uit-beeld/rapport-pleegkinderen-uit-beeld.pdf>
- I IPW. (z.d.). *IPW's Doorbraakmethode*. <https://www.doorbraakmethode.nl>

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- Jeugdhulp Rijnmond. (2025). *Complexe jeugdhulp loopt vast. De keerzijde van een-op-een begeleiding in de jeugdhulp*. <https://www.jeugdhulprijnmond.nl/2025/06/26/publicatie-een-op-een-begeleiding-in-de-jeugdhulp>
- Jeugdzorg Nederland. (2025). *Factsheet: JeugdzorgPlus, plaatsings- en uitstroomgegevens 2024*. <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2025/05/2024-Factsheet-Plaatsings-en-uitstroomgegevens.pdf>
- Jeugdzorg Nederland. (2025). *Snelle afname plaatsingen in JeugdzorgPlus, druk op open jeugdhulp neemt toe*. <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/snelle-afname-plaatsingen-in-jeugdzorgplus-druk-op-open-jeugdhulp-neemt-toe>
- Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, C4Youth, Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige complexe problemen, & Jenn. (2022). *De verklarende analyse: Een gezamenlijke 'werktheorie' bij complexe zorgvragen*. https://awtjf.nl/wp-content/uploads/2022/10/Verklarende-analyse-een-gezamenlijke-werktheorie-bij-complexe-zorgvragen_def.pdf
- Kenniswerkplaats Jeugd Friesland. (2022). *Zo thuis en gewoon mogelijk wonen. Een onderzoek naar werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren*. https://awtjf.nl/wp-content/uploads/2022/10/Eindrapport-onderzoek-kleinschalige-woonvoorzieningen_DEF.pdf
- Kenniswerkplaats Jeugd Friesland. (2023). *WERKZAME ELEMENTEN IN MAATWERK VOOR GEZINEN MET MEERVOUDIGE EN COMPLEXE, VAAK INTERGENERATIONELE PROBLEMATIEK*. https://awtjf.nl/wp-content/uploads/2023/07/Factsheet-Werkzame-elementen-Maatwerk-0407_def.pdf
- Kenniswerkplaats Jeugd Friesland. (2024). *Monitor Toegang tot jeugdhulp 2024*. <https://www.sdfryslan.nl/wp-content/uploads/2025/03/Monitor-Toegang-tot-Jeugdhulp-2024.pdf>
- Kenniswerkplaats Jeugd Friesland. (2024). *Tools voor het toepassen van werkzame elementen in de hulp aan gezinnen met zware opvoedproblemen en multiproblematiek*. <https://awtjf.nl/tools-voor-het-toepassen-van-werkzame-elementen-in-de-hulp-aan-gezinnen-met-zware-opvoedproblemen-en-multiproblematiek>
- Kenniswerkplaats Jeugd Samen Doen & Leren. (2024). *Onderzoeksrapport Samen dynamisch handelen Onderzoeksrapport naar leergemeenschappen in de driehoek van ouders - school - jeugdgezondheidszorg*. [rkj-onderzoeksrapportage-november-2024.pdf](https://www.rkj-onderzoeksrapportage-november-2024.pdf)
- Kenniswerkplaats Jeugd Samen Doen & Leren. (2025). *Onderzoeksrapport Samen Doen & Leren op RSG Slingerbos*. https://cdn.prod.website-files.com/67f8dc15a573185f1ca8b-8c4/690082b3d42cac30fa171e80_onderzoeksrapport-samen-doen-leren-op-rsg.pdf
- Ketenbreed Leren. (2022). *'Betrek mij gewoon!' Op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp in het casusonderzoek*. https://www.brancheszorgvoorjeugd.nl/content/uploads/2022/11/Rapportage_KetenbreedLeren_2022.pdf
- KeTJA. (2019). *OPGROEIEN IN EEN INSTELLING Ervaringen van twaalf jongeren die in hun jeugd een periode in een instelling hebben gewoond*. <https://neja.nl/wp-content/uploads/2019/09/Eindverslag-portaalvraag-24-uursopvang-augustus-2019.pdf>
- KeTJAA. (2022). *Online ondersteuning van jongeren in kwetsbare posities tijdens Corona: lessen voor de toekomst*. <https://neja.nl/wp-content/uploads/2022/05/20220511-DEF-portaalvraag-professionals-corona-NAG-LB-tp-md.pdf>
- KeTJAA. (2023). *Dansen doe je met z'n vieren Hoe maak je ondersteuning van jongeren beter!* <https://neja.nl/wp-content/uploads/2023/11/LOW-DEF-Ketjaa-publication.pdf>
- Kinderombudsman. (2024). *Participatie vanaf de zijlijn*. https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/bijlage/NO_KOM%20Rapport%20Participatie%20aan%20de%20zijlijn%2006112024.pdf
- KJUS. (2023). *Naar een stedelijke visie op normaliseren in Utrecht Resultaten van een group concept mapping procedure in de stad*. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2023/05/AF2088-Naar-een-stedelijke-visie-op-normaliseren-in-Utrecht.pdf>
- Levvel. (2022). *De top 7 kenmerken goede jeugdhulp*. <https://www.levvel-up.nl/publicaties/de-top-7-kenmerken-goede-jeugdhulp>

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- LUMC, & NJR. (2022). *Geleerde lessen over het werken met ervaringskennis*. https://njr-production.s3.amazonaws.com/media/documents/NJR_Flyer_Hoofdzaken_A4.pdf
- LUMC. (z.d.). *Verskillende uitkomsten project DevelopRoad*. <https://www.lumc.nl/patientenzorg/specialistische-centra/curium/voor-ouders-kind/onderzoek/#!developroad>
- Mind, Ieder(in), Patiëntenfederatie Nederland, PGOsupport. (2021). *Interne rapportage Onderzoek Jongerenparticipatie 2020/2021*. <https://mindplatform.nl/media/6737/download/Onderzoek%20Jongerenparticipatie%202020%20-%202021.pdf?v=1>
- Movisie. (2021). *Sterke beleidsinterventies, sterke sociale basis Een verkenning*. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-05/Sterke-beleidsinterventies-sterke-sociale-basis-Movisie.pdf>
- Nivel. (2020). *Evaluatie 5 jaar tuchtrecht in de jeugdzorg*. <https://skjeugd.nl/wp-content/uploads/2020/12/Nivel-rapport-Evaluatie-5-jaar-tuchtrecht-in-de-jeugdzorg.pdf>
- NJi. (2019). *Effectief werken in het veranderende jeugdveld*. https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Effectief-werken-in-het-veranderde_jeugdveld.pdf
- NJi. (2022). *Opgroeien doe je samen. Bouwen aan een stevige pedagogische basis*. <https://www.nji.nl/system/files/2022-12/Opgroeien%20doe%20je%20samen.pdf>
- NJi. (2022). *Samen bereiken wat niemand alleen lukt. Anders denken en doen in de jeugdzorg*. <https://www.nji.nl/system/files/2022-11/Samen-bereiken-wat-niemand-alleen-lukt.pdf>
- NJi. (2023). *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik. Voor een hoopvolle wereld om in op te groeien*. <https://www.nji.nl/system/files/2023-04/Andere-kijk-op-groeiend-jeugdzorggebruik.pdf>
- NJi. (2023). *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik. Voor een hoopvolle wereld om in op te groeien*. <https://www.nji.nl/system/files/2023-04/Andere-kijk-op-groeiend-jeugdzorggebruik.pdf>
- NJi. (2023). *De waarde van de pedagogische basis*. <https://www.nji.nl/system/files/2023-05/De-waarde-van-de-pedagogische-basis.pdf>
- NJi. (2023). *Wegwijzer gemeenten: bouwen aan een pedagogische basis*. <https://nederlands-jeugdinstituut.foleon.com/wegwijzer-gemeenten/bouwstenen>
- NJi. (2024). *Activiteiten en resultaten van wijkteams: Een overzichtsstudie*. <https://www.nji.nl/system/files/2024-01/Activiteiten-en-resultaten-van-wijkteams-Een-overzichtsstudie.pdf>
- NJi. (2024). *Mijn Thuis. Een handreiking over de visie van zo thuis mogelijk opgroeien*. <https://www.nji.nl/system/files/2024-09/Mijn-Thuis.pdf>
- NJi. (2024). *Omgaan met dilemma's rond vrijheidsbeperking in open jeugdhulp met verblijf. Een handreiking voor jeugdprofessionals*. <https://www.nji.nl/system/files/2024-05/Omgaan-met-dilemmas-rond-vrijheidsbeperking-in-open-jeugdhulp-met-verblijf.pdf>
- NJi. (2025). *10 randvoorwaarden voor een effectieve jeugdaanpak binnen de gemeente*. https://www.nji.nl/system/files/2025-01/10-randvoorwaarden-voor-effectieve-jeugd-aanpak-binnen-de-gemeente_0.pdf
- NJi. (z.d.). *Overzicht kwaliteitsstandaarden en beroepsethiek*. <https://www.nji.nl/professionalisering/kwaliteitsstandaarden-en-beroepsethiek>
- NJR, Number 5 Foundation, NJi, & BZK. (2021). *Handreiking duurzame jongerenparticipatie. Op weg naar een structurele dialoog tussen besluitvormers en jongeren*. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/NJi-Handreiking-duurzame-jongerenparticipatie.pdf>
- NJR. (2023). *Jongerenperspectief op de hervormingsagenda jeugd*. https://njr-production.s3.amazonaws.com/media/documents/Rapportage_jongerenconsultaties_Nationale_Jeugdraad_2023.pdf
- NJR. (2023). *Samenvatting rapportage jongerenconsultaties*. https://www.nji.nl/system/files/2023-05/Samenvatting_rapportage_jongerenconsultaties_Hervormingsagenda_Jeugd.pdf
- NJR. (2025). *Nationale Jeugdstrategie*. https://njr-production.s3.amazonaws.com/media/documents/Samenvatting_rapportage_jongerenconsultaties_Hervormingsagenda_Jeugd.pdf

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- I Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd. (2021). *Adviesrapport Leefwereldtoets*. <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/documenten/rapporten/2024/03/21/adviesrapport-leefwereldtoets>
- I Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd. (2022). *Factsheet Klik*. <https://changelabjeugd.nl/wp-content/uploads/2022/07/factsheet-klik.pdf>
- I Onstek, E., Hilbrink, E., & van Hattum, M. (2023). *Werk maken van allianties in de zorg voor jeugd*. <https://www.han.nl/projecten/2019/kennisupdate-alliantie-en-algemeen-werkzame-factoren/werk-maken-van-allianties.pdf>
- I Pronk, S. (2023). *Schools that Care: The potential benefits and drawbacks of a non-residential alternative educational facility*. https://pure.uva.nl/ws/files/105663178/Thesis_complete_.pdf
- I Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. (2025). *Doen en Laten – over omgaan met onmacht en bouwen aan daadkracht*. <https://www.raadrsv.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/10/10/essay-doen-en-laten/rvs-doen-en-laten-digitaal.pdf>
- I Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. (2025). *Op de rem – voorbij de hypernerveuze samenleving*. www.raadrsv.nl/adviezen/o/op-de-rem---voorbij-de-hypernerveuze-samenleving
- I Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland. (2022). *Kwetsbare gezinnen en de vertrouwde mensen om hen heen. Handreiking voor professionals over samenwerken met informeel netwerk*. <https://www.kennisplatformsdnh.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2228235>
- I Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming. (2022). *Richtlijn samen beslissen over hulp*. <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/samen-beslissen-over-hulp>
- I Rijksoverheid. (2023). *Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028*. <https://open.overheid.nl/documenten/addec5d5-279c-40de-b607-7b64e8441602/file>
- I RKJ IJsselland. (2024). *BETEKENIS VAN NORMALISEREN EN HET VAKMANSCHAP VAN PROFESSIONALS*. <https://rkj-ijsselland.nl/wp-content/uploads/2024/06/Kenniskaart-Betekenis-van-normaliseren-en-het-vakmanschap-van-professionals.pdf>
- I RKJ IJsselland. (2024). *Pilot Angst en Depressie Anders kijken naar problemen en oplossingen voor scholieren binnen het voortgezet onderwijs*. https://rkj-ijsselland.nl/wp-content/uploads/2024/02/GGD125_Publicatie-RKJ-IJsselland_3.pdf
- I RKJ IJsselland. (2024). *Workshop Normaliseren*. <https://rkj-ijsselland.nl/wp-content/uploads/2024/05/Workshop-normaliseren.pdf>
- I RKJ Jeugd en Gezin Centraal. (2022). *Prestatiedruk en schoolstress bekeken vanuit verschillende perspectieven*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12452-022-00289-4#Sec6>
- I RKJ Jeugd en Gezin Centraal. (2023). *MENTAAL KAPITAAL DE SAMENWERKING IN DE HULP VOOR JONGEREN MET SCHOOLSTRESS, PRESTATIEDRUK, SCHOOLVERZUIM EN -UITVAL*. https://jeugdengezincentraal.nl/wp-content/uploads/2023/12/Rapportage-focusgroepen-Mentaal-Kapitaal_DEF_17112023.pdf
- I Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven. (2020). *Profiel van kwalificatie-dossier sociaal werk*.
- I Save the Children. (2024). *The Nine Basic Requirements for Meaningful and Ethical Children's Participation*. resourcecentre.savethechildren.net/pdf/basic_requirements-english-final.pdf
- I SER. (2021). *Jeugdzorg: van systemen naar mensen Tien aanbevelingen voor de korte termijn*. www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/van-systemen-naar-mensen.pdf
- I SER. (2022). *JONGEREN EN HET ZORGEN VOOR HUN MORGEN*. <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/overige-publicaties/2022/jongeren-en-het-zorgen-voor-hun-morgen.pdf>
- I Spanjaard, H.J.M. et al. (2015). *De kern van effectieve jeugdhulp. Van erkende interventies naar werkzame elementen*. <https://www.hanspanjaard.nl/wp-content/uploads/2024/09/Spanjaard-Veerman-vYperen-2015-De-kern-van-effectieve-jeugdhulp-IN-Tijdsch-Orthoped-Onderz-Praktijk.pdf>
- I Stellaard, S.D. (2023). *Boemerangbeleid: Over aanhoudend tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid*. <https://doi.org/10.5463/thesis.141>

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- Steunpunt Avalon. (z.d.). *Steunpunt Avalon | Voor jongeren, door jongeren*. <https://steunpuntavalon.nl>
- Stichting Alexander. (2020). *Jeugdparticipatie 25 vuistregels*. <https://st-alexander.nl/wp-content/uploads/2020/09/PDF-Vuistregels-1.pdf>
- Stichting Het Vergeten Kind. (2025). *EEN MOOIE TOEKOMST BEGINT MET AANDACHT. Een onderzoek naar blokkades voor aandachtsvolle residentiële jeugdzorg en hoe deze te doorbreken*. <https://www.hetvergetenkind.nl/nieuws/onderzoek-aandacht-minder-regels-nieuwe-koers-noodzakelijk-voor-residentiele-jeugdzorg/>
- ST-RAW. (2021). *Transformatieprojecten Jeugdhulp Rijnmond Eindrapportage*. <https://st-raw.nl/wp-content/uploads/2021/11/Eindrapportage-Transformatieprojecten-Jeugdhulp-Rijnmond-Final-version.pdf>
- ST-RAW. (2023). *Het effect van resultaatgericht inkopen op jeugdhulpgebruik*. st-raw.nl/wp-content/uploads/2023/09/Factsheet_resultaatgerichtinkopen_finalversion-1.pdf
- ST-RAW. (2024). *Effect POH J&G in de praktijk*. https://st-raw.nl/wp-content/uploads/2024/12/Effect-POH-JG-in-de-praktijk-eindrapport_def.pdf
- ST-RAW. (2025). *Kennisoverzicht kenniswerkplaats Jeugd ST-RAW 2025-2028*. <https://st-raw.nl/wp-content/uploads/2025/07/Kennisoverzicht-2025-Regionale-Kenniswerkplaats-Jeugd-ST-RAW.pdf>
- ST-RAW. (2025). *Regionale leeragenda*. https://st-raw.nl/wp-content/uploads/2025/07/Leeragenda_Regionale-Kenniswerkplaats-Jeugd-ST-RAW-2025-2028.pdf
- StroomOp, & Stichting Alexander. (2021). *Jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid. JA! Maar hoe? Een participatief onderzoek naar de invloed van jongeren binnen en op de jeugdhulp*. <https://www.brancheszorgvoorjeugd.nl/content/uploads/2022/01/Eindrapport-StroomOp.pdf>
- Trias Jeugdhulp, & Hogeschool Windesheim. (2022). *Visiedocument Ervaringsdeskundigheid Trias Jeugdhulp: alle ervaringen tellen mee!* <https://www.triasjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2024/03/Visiedocument-compleet-v2.pdf>
- Unicef. (2025). *Stem van kinderen aan de jeugdzorgtafels*. <https://app-sncu01saas51g0rp001.cms.optimizely.com/globalassets/files/wie-we-zijn/themas/jeugdzorg/stem-van-kinderen-aan-de-jeugdzorgtafels---unicef-nederland.pdf>
- van Dam, L. (2024). *Mulock Houwer-lezing 2024: Met je eigen wortels groei je het mooist*. <https://www.nji.nl/system/files/2024-12/Met-je-eigen-wortels-groei-je-het-mooist.pdf>
- van der Aar, M., Choy, J., Dijkshoorn, P., Kraaijeveld, K., Popma, A., Roos, I., & Verhoef, M. (2021). *TOEKOMST JEUGD DE SAMENVATTING*. https://beroepseer.nl/wp-content/uploads/2021/10/toekomst_jeugd_de_samenvatting.pdf
- van Erp, N., Boertien, D., Liefhebber S., & van den Berg, A. (2023). *Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid*. <https://www.trimbos.nl/kennisbank/af2064-beroepscompetentieprofiel-ervaringsdeskundigheid>
- Van Os, J. (2024). *Wat is de herstelbeweging? PsychoseNet*. <https://www.psychosenet.nl/wat-is-herstel/wat-kan-de-herstelbeweging-doen>
- Verenigde Naties. (1989). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. https://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18#Verdrag_2
- Vereniging Hogescholen. (2017). *Landelijk opleidingsdocument sociaal werk*. https://www.verenighogescholen.nl/system/profiles/documents/000/000/212/original/Landelijk_opleidingsdocument_Sociaal_Werk_-_downloadversie.pdf
- Verwey-Jonker Instituut, & Q Consult Zorg. (2025). *Toekomstverkenning Leven met beperkingen in 2050*. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2025/02/323290_Toekomstverkenning-leven-met-beperkingen.pdf
- VNG, BZK, & NJR. (2025). https://lokale-democratie.nl/file/download/82c10ee0-49dc-4df7-91ca-f3024bf75d40/ld_jongerenparticipatie-interactive.pdf

Voorwoord

Samenvatting

1. Introductie op de Leeragenda

2. Visie op leren

3. Meerjarige focusthema's

4. Al doende leren

Bijlage: literatuur en bronnen

- I VNG. (2025). *Richtinggevend kader Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening*. https://vng.nl/sites/default/files/2024-03/richtinggevend_kader_toegang_lokale_teams_en_integrale_dienstverlening.pdf
- I Werkgroep Kwaliteit & Effectiviteit. (2021). *Opbrengst Werkgroep Kwaliteit en effectiviteit*. <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/binaries/voordejeugdenhetgezin/documenten/verslagen/2022/09/23/adviezen-kwaliteit-effectiviteit-leren-ontwikkelen-en-kennis-infrastructuur/Kwaliteit+effectiviteit+-+Advies+werkgroep.pdf>
- I Werkplaats SAMEN. (2023). *De kracht van het gewone Voorbeelden ter inspiratie voor normaliseren*. <https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2023/10/De-kracht-van-het-gewone-gecomprimeerd.pdf>
- I Werkplaats SAMEN. (2023). *De specialist dichterbij?! Beschrijving van een integraal specialistische werkwijze*. https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2023/02/Werkwijzebeschrijving_De-specialist-dichterbij_feb2023.pdf
- I Werkplaats SAMEN. (2024). *Blijvend leren en innoveren in het hoger onderwijs aan (aan-komend) professionals in het jeugddomein*. https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2024/11/WP-SAMEN-blijvend-leren-en-innoveren_november-2024.pdf
- I Werkplaats SAMEN. (2024). *Normaliseren in onderwijs en jeugdhulp: Een gezamenlijke opgave*. <https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2024/09/Normaliseren-in-het-onderwijs-gecomprimeerd.pdf>
- I Werkplaats SAMEN. (2024). *SAMENWERKEN MET GEZINNEN IN DE REGIONALE KENNISWERKPLAATS SAMEN*. https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2024/06/2024-06-27-Handreiking-SmG_juni-2024_compressed.pdf
- I Werkplaats SAMEN. (2024). *Voor wie doen we wat? Hulpmiddel voor professionals om intensiteit en vormen van integraal werken beter te herkennen*. <https://www.werkplaatssamen.nl/wp-content/uploads/2024/04/A4-hulpmiddel-voor-professionals-FEB2024.pdf>
- I ZonMw. (2018). *Eerste evaluatie Jeugdwet*. <https://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/eerste-evaluatie-jeugdwet.pdf>
- I Zwaan Onderzoek & Advies, NJi, & Associatie Wijkteams. (2022). *Toegevoegde waarde en effectiviteit van wijkteams*. <https://associatiewijkteams.nl/new/wp-content/uploads/2022/03/Rapportage-Toegevoegde-waarde-en-effectiviteit-wijkteams.pdf>

De leeragenda is tot stand is gekomen in samenwerking met de volgende partners:

